

Náš svazek podává po první kritickou edici mladistvých prozaických prací básníka Jiřího Wolkra. Po první vůbec vyšly Wolkrovy mladistvé prózy souborně jako třetí svazek Díla Jiřího Wolkra (Praha, Petr 1930) prací Miloslava Novotného. Naše edice doplňuje toto vydání o 18 nových textů.

Svazek obsahuje všechny doposud známé Wolkrovy mladistvé práce nepsané veršem: povídky, básně v próze, pohádky, dramatické pokusy, essaye, různé úvahy, proslovy, studie a také deníky. Časově zahrnuje svazek tvorbu od prvního dramatického a povídkového zlomku z roku 1914 (*Zrádce, Nepochopen*) až po práce z prvních měsíců roku 1920 (*Miluška*). Nebyly sem pojaty pokusy dětské, jako fantastické črty sedmiletého chlapce *Mořský žralok a piráti*, *Boj s Indiány*, humorná povídka *Co Mikuláš Karlíkovi nadělil*, deník z cesty do Itálie v roce 1910, proslov o Svatopluku Čechovi z roku 1910, a školní úlohy interpretující výklady učitelů. Počáteční časová hranice se vymezuje tam, kde začíná plynulá řada Wolkrových literárních pokusů a odkud lze sledovat určitý uvědomělý vývoj. Hranice konečná usiluje i pro prózu nalézt rozmezí mezi obdobím mladistvým a obdobím už zralým, kdy v oblasti poesie psal Wolker verše své sbírky *Host do domu*. První měsíce roku 1920 odpovídají nejlépe. V tvorbě i korespondenci té doby se projevuje, že Wolker vykročuje z dosavadního obzoru, byť širokého, proniká nové životní a myšlenkové prostředí a vytýčuje si nové cíle v nových tvarech. Proto práci *Miluška*, která ještě má kořeny v jednotné linii jeho mladistvého vývoje, řadíme do svazku tohoto, ale povídku *O Františku muzikantovi* z dubna 1920 už do svazku autorových próz z období jeho tvůrčí zralosti.

Ke všem textům existují rukopisy, k některým dokonce několik konceptů a čistopis. Jsou psány buď ve školních sešitech, nebo jednotlivě na papíru různého formátu. V našem svazku jsou otištěny podle posledního rukopisného znění a tam, kde došlo už za autorova života k uveřejnění v časopise (Junák, Štítný, Trocnov, Prostějovský rozhled, Sladko je žítí, Ruch), podle znění časopiseckého. *Táborový deník*, jehož rukopis nebyl vydavatelce k dispozici, otištěn podle I. vydání z roku 1928. Rukopisy jsou psány leckde nečitelně, přepisovány a škrtnuty a kromě toho jsou v nich zásahy barevnou tužkou, asi ne z ruky autorovy. Bylo proto někdy obtížné vytěžit z rukopisu právě Wolkrovo znění. Na sporné případy upozorňuje edice v podrobných

poznámkách k jednotlivým textům. Rukopisy jsou dnes uloženy jednak v archivu básnickovy matky Zdeny Wolkrové (v archivu ZW), jednak v prostějovském museu (v MP), jednak ve Wolkrově síni tamtéž (ve WS); podstatnou část rukopisného materiálu má v úschově ministerstvo kultury (tyto rukopisy nejsou v popise zvlášť označeny).

Texty jsou ve svazku rozvrženy tak, aby zůstaly zachovány celky, které Wolker sám jako celky označil (*Vysoké tóny, Básně v próze, Essaye*). To, že svazek zahrnuje práce velmi odlišných typů (básně v próze — dramatické úryvky), vedlo k vnitřnímu uspořádání podle žánrů. Ruší se tím sice chronologie prací, zato je respektován básníkův záměr a podává se nástin jeho vývoje v té či oné oblasti. Uvnitř jednotlivých oddílů je zachováno chronologické pořadí důsledně. Časové umístění prací je ve většině případů usnadněno pečlivou datací; autor datoval nejen vznik svých pokusů, nýbrž i své pozdější opravy a poznámky k nim. Pouze u několika málo čísel autorovo datum chybí. Tam jsem se při chronologii opřela o zprávy pamětníků, o myšlenkové souvislosti a o jazykovou i grafickou podobnost textů časově určených s neurčenými.

Úprava textu vycházela z edičních zásad uplatňovaných v Národní knihovně a v Knihovně klasiků a řešení konkrétních problémů je ve shodě s praxí ostatních svazků edice díla Jiřího Wolkra. Kromě toho přihlížela však úprava ke zvláštní povaze svazku. Jak už řečeno, šlo většinou o texty tištěné z rukopisů, a to buď z prvních tužkových konceptů nebo z opsaných čistopisů. Zde bylo třeba rozlišovat chyby vzniklé rychlým psaním od možného autorova záměru. Přitom však bylo nutno dbát toho, že jde o práce autora mladistvého, v jehož vyjadřovacích prostředcích jsou patrné stopy jeho četby děl starších spisovatelů a odraz místního nářečí; naše edice zachovává všechny tyto znaky.

Text jsme upravili především pravopisně (ve slovech domácích i cizích), a to tak, abychom se nikde nedotkli jazykové stránky. Úprava sjednotila psaní jmen *Ema* a *Ola* (místo kolísání *Emma* a podoby *Olla*), psaní jména *Deml* a *Neudörfel* (místo kolísání *Demel* a *Neudorfel*) substantivum *Bůh* upraveno na *bůh*, kde jde o pokleslý význam citoslovečný.

Odchytky v kvantitě odstranila úprava především tam, kde jde o chybu vzniklou při rychlém psaní (*záře*, m. *zaře*, *žádá* m. *žáda*, *čísí* m. *čísí*, *s nadějí* m. *s naději*, *umyt* m. *úmyt*, v genitivech plurálu *prstů* m. *prstu*, *týdnů* m. *týdnu*) nebo kde jde o dobovou pravopisnou normu (*trávou* m. *travou*). Ojedinelé *Františku* a *Jaro* ve vokativech

vyrovnáno na *Františku* a *Járo*, ale důsledné *Evžénku* ponecháno. Kolísání je zachováno ve dvojicích *dveře — dvéře*, *jmeno — jméno*, *dolu — dolů*, *domu — domů*. Původní kvantita byla zachována ve slovech a výrazech na *úzdě*, *napsát*, *urvát*, *nerád*, *měsíčná*, *ústavičný*, *nevýslovitelný*, *úprímně*, kde může být ohlas Wolkrovy četby, krajo-
vého nářečí nebo i vlastního způsobu tvoření slov.

Pokud jde o hláskovou podobu slov, normalisujeme psaní slov jako *pečet*, *pěst*, *odpuš*, *nejtrpčí* místo *pečet*, *pěst*, *odpuš*, *nejtrpši*, dále psaní předpony *s-*, *z-*, zatím co předpony *se-*, *ze-* neměníme a ponecháváme tu i kolísání, abychom zachovali zvukovou stránku textu. Předložky *s*, *z* a *se*, *ze* jsme upravili pouze u příslovečného určení *s počátku*, v instrumentálovém spojení (*šel s jedním* místo *z jedním*), ve spojení *zapudit z mysli* místo *s mysli* a tam, kde byla nedůslednost ve shodě mezi slovesem a předložkou (*spadla se stromu*). Úprava se nemohla vyhnouti odstranění takových ojedinělých chyb v tvarech slov, které vznikly přepsáním (*do krypty* m. *do kryptu*, *u stolu* m. *u stole*); na dvou místech upraven tvar *dvěmi* na *dvěma* (str. 128, ř. 37 a str. 229, ř. 24). Tvary zájmena *já* (*mě*, *mně*, *mne*) byly upraveny tak, aby nebyla změněna zvuková stránka slova, u zájmena *on* upraven v akusativu tvar *je* na *jej* (str. 121, ř. 14 a str. 239 ř. 26). Všeobecně upravena kvantita u tvarů *jí — ji*, *jejich — jejich*. Dále byla odstraněna neshoda mezi podmětem a tvarem přechodníku (str. 420, ř. 30: *okna jsouce* místo *jsouc*, str. 56, ř. 29: *Ema přiblíživši* místo *přiblíživše*) a v jednom případě byl přechodník přítomný nahrazen přechodníkem minulým (str. 41, ř. 1: *naleznuv* m. *nalezna*). Výrazy jako »aby jsme šli« píšeme v edici »abysme šli«.

Vydavatelčiny doplňky textu jsou uvedeny v hranatých závorkách. Tam, kde autor neprovedl po škrtu důsledně změnu v celém větném celku, anebo kde nastalo vyšínutí z vazby tím, jak se Wolkrovi měnil v myslí obraz během toho, co jej slovem zachycoval, byly provedeny tyto změny (strana a řádek): 11, 14: *Přijde Štěpán, ten co* místo *Přijde Štěpán, ti co...*; 15, 16: *nové šaty, na něž bral* místo *nové šaty, na něž bral*; 16, 6: *listy, ve kterých* místo *listy, ve kterém*; 16, 22: *hlas... připomenul mu* místo *hlas... připomenulo mu*; 26, 18: *A jakou cenu má její láska*. místo *A jakou cenu má její láska k ní*; 30, 25: *A ona rozjásaná* místo *A ono rozjásaná*; 47, 12: *Robert* místo *Rudolf*; 67, 29: *oblaka, která jen oni* místo *oblaka, které jen oni*; 75, 18: *rozdmýcháváje* místo *rozdmýchávae*; 79, 19: *jen jedna... bojovala* místo *jen jedno... bojovalo*; 92, 16: *na lesních paloučích* místo *na letních paloučích*; 130, 36: *zasněženou plochou* místo

zasněženou plohou sněhu; 243, 15: *vdechnu i jim* místo *vdechnu i ji*;
 243, 33 a 34: *Eva* místo *Líba*; 244, 20: *Líbo* místo *Evo*; 245, 8: *Li-
 buško* místo *Liduško*; 268, 9: *síly, jejichž střetnutím* místo *síly, je-
 jimž střetnutím*; 268, 26: *zpátečnou, protilehlou* místo *zpátečnou,
 protilehlé*; 272, 7: *stařena věří, ... její víra* místo ... *jejíž víra*;
 295, 27: *do úst přítele Jiřího Janoty* místo *do úst přítele Jiřího Janota*;
 296, 1: *Oscar ponořil* místo *Oscar ponořiv*.

Interpunkce byla upravena na místech syntakticky nutných. V bá-
 sních v próze a v cyklu *Vysoké tóny* jsem však zachovala téměř
 důsledně interpunkci autorovu, neboť tam svědčí o určitém autorově
 záměru. I proti dnešní normě ponechávám v interpunkci dva Wol-
 krovsky typické prvky, a to čárku mezi dvěma i nesouřadnými pří-
 vlastky a spojení čárky s pomlčkou, jež upravuji jen tam, kde se
 objevuje mechanickým psaním a ruší smysl celku, anebo tam, kde
 pomlčky mají význam závorek. — Byly vypsány číslice (*přijdu o šesté*
 místo *přijdu o 6*) a zkratky (*šel s panem profesorem* místo *šel s p.
 prof., studující filosofie* místo *stud. filosofie, slečna* místo *sl.*). Tytéž
 zásady jazykové úpravy platí i pro úpravu textu ve vysvětlivkách.

Různočtení ve svazku Wolkrových mladistvých prací prózou jsou
 vlastně dvojího druhu. U textů, které mají jediný rukopis, jde pouze
 o textové změny při první stylisaci, u textů, které mají několik kon-
 ceptů k rukopisu, po případě otisk časopisecký, jde o různočtení
 v pravém slova smyslu. Tato edice zachycuje všechna skutečná různó-
 čtení a z textových změn jediného rukopisu ty, které mají stylistický
 význam. Nejsou uvedena všechna rozepsaná slova nebo odchylky
 v interpunkci. Různočtením předchází vždy popis rukopisů. Na prv-
 ním místě se mluví o textu, který je pro edici základní. Existují-li
 k textu koncepty, jsou uvedeny v chronologickém pořadí od staršího
 k mladšímu. Sešity, ve kterých jsou rukopisy uloženy, označujeme
 číslem, zařazujícím sešit do chronologické řady všech Wolkrových
 sešitů (na př. S 13). Za poznámkami o rukopise následují za pomlč-
 kou různočtení. U textových změn v jediném rukopise, z něhož se
 tiskne, uvádíme je slovy *Původní znění* a za označením stránky a
 řádky tištěného textu citujeme místo, jak znělo v původní autorově
 stylisaci. Nerozlišujeme přitom autorovy škrty a závorky. U různó-
 čtení několika rukopisů nebo konceptů uvádíme odlišný text slovy
V S, V rukopise nebo *Koncept zní*. Zde všechny škrty a opravy jsou
 ve špičatých závorkách. Jsou-li dvě špičaté závorky vedle sebe, zna-
 mená to, že autor dvakrát za sebou sám text škrtil a opravil (na př.
 na str. 178, ř. 29: *střevíčky, ah <malé> <lehoun[ké]> tak maličké*).

Jednotlivá různočtení jsou od sebe oddělena středníkem. Kursiva před pomlčkou označuje slova Wolkrova, za pomlčkou slova editorčina.

Pokládám za svou povinnost nakonec poděkovati všem, kdo mi pomohli radou i skutkem. Především paní Zdeně Wolkerové za laskavé zapůjčení básnických rukopisů a za bohaté zprávy o jeho životě a tvorbě a dr. Janu Kühndlovi za pomoc při čtení rukopisů. Děkuji členům redakce Spisů Jiřího Wolkra, zejména dr. A. M. Píšovi za všechny jeho rady a podněty, kterými mou práci provázel. Zvláštní dík vyslovuji prof. dr. F. Vodičkovi za jeho cenné připomínky k doslovu a prof. R. Skřečkovi za pokyny při přípravě kritického textu. Děkuji i všem spolupracovníkům Ústavu pro českou literaturu za vše, čím přispěli mé práci.

Str. 7 POVÍDKY

Oddíl shrnuje v chronologickém pořadí Wolkrovu mladistvou povídkovou tvorbu. Od dřívějšího vydání se tato edice liší zařazením prózy *Jízda*, která se zde klade vzhledem k povaze textu před cyklus *Vysoké tóny* z r. 1918, a přeřazením prózy *Láska* do oddílu básní v próze. Mezi nově zařazenými povídkami jsou i tři práce neukončené (*Nepochopen*, *Sivý*, *Vrtošivec*), které však nepatří mezi fragmenty, neboť každá z nich tvoří přece jen svým způsobem uzavřený celek. Cyklus *Vysoké tóny* zde otištěn tak, jak jej sestavil sám autor, i když jeho poslední čísla (*Nevěsty Kristovy* a *Barbar*) se blíží spíše žánru básní v próze. Většina rukopisů je ve Wolkrových školních sešitech. Povídky *Před vystoupením* a první znění *Večera v mlhách* jsou ve zvláštním fasciklu *Črty* spolu se dvěma básněmi v próze. Tento Wolkrov celek zachován nebyl, protože jím nebyl komponován s nějakým určitým záměrem, jako tomu je u cyklu *Vysoké tóny*.

Str. 9 *Nepochopen*. Zde otištěno po prvé. Rukopis (v archivu ZW) má 9 perem popsaných čtvrtek bílého nelinkovaného papíru v obalu z bílého nelinkovaného listu. Na obalu titul: *Nepochopen. Novela. Jiří Wolker. 1914 v červnu*. Na str. 1 v čele textu původní titul *Osud* přeškrtnut a pod ním *Nepochopen*. Vpravo vedle názvu datum *Ve středu. 27. V. 1914*. Na str. 7 vlevo podél textu (zde str. 12, ř. 14—19) tužkou: *nelogičnost. Snášel by otrle i fleky. Poz. o 3 r. později*. Na str. 9 vlevo podél textu (zde str. 14, ř. 20—29) poznámka: *nevhodné.* —

Původní znění na str. 9: 6 pojmouti celý; 9 po těch skloněných; 16/17 <Na své> Na maličkém obličejí jsou nasazeny; 22 Ve třídě panuje ticho.; 26 ba mu až moc; 27 kabát. Je bez vesty.; 27 Na ... košili jest špinav[á]; 29 zoufalýma, temně mo[drýma?] očima;
str. 10: 3 nanejvýše pět[ky]; 5 ať si ten; 20 Jestli se mi to nenaučíte;
str. 11: 14 Přijde Vencl a Karel, ti co;
str. 12: 1 ještě jednou, když spatřil; 22 již hodinu; 25 přes rty cítil; 31 na mě křičet, no počkej, již jdu;
str. 13: 23 na školy. Jeho odpor.; 27/28 Ten hlas mu připadal jako; 29 jak kdosi volal na; 31/32 lehl na divan.;
str. 14: 8 přání jej míti panáčkem.; 21 kdy doma přišli; 24/25 laškovali s jednou kravskou dívkou; 26 Marino, půjdete s námi?; 33 těžkého snu.;
str. 15: 4 Ačkoliv měl na sobě; 5 oděv, již jej měl na loktích zaválený.; 12 Všeticka co chvíle mu; 13 nalil štamprli;
str. 16: 2 Všeticka stál; 21 pozoroval ruch a tak byl zamyšlen.; 24 Zapomněl na ni. Proto již se nevrát[il];
str. 17: 21 jak se z toho protr[hl].; 28 Novák a Všeticka octli se; 35 Novák toto spatřiv;
str. 18: 10 jestli se mi to nezmění; mezi 11 a 12 *škrtnuto označení kapitoly III*; 18 na lůžko a pohroužil; 19 do školy <a že>; 24 se zdvojenou rychlostí chápal se;
str. 19: 6 holubník, aby; 17/18 nýbrž hrozně se mračiv bral se se sklopenou hlavou;
str. 20: 3 co nejrychleji dojítí

Str. 21 *Před vystoupením*. Zde otištěno po prvé. Rukopis (v archivu ZW) je ve složce 7 přeložených bílých nelinkovaných listů v obalu z téhož listu s titulem: *Črty. Wolker Jiří. II. III. 1916*. Text perem na str. 1—3. Na str. 1 vedle titulu datum *II. III. (1916)* připsáno tužkou). Na str. 3 dole tužkou poznámka: *Nikdy tak neprovedla svoji věc jako tehda.* —

Původní znění na str. 21: 13 pálí si čelo; 26 vlásenky, papíry, stužky; 31 kde jsou moje náušnice?

Str. 23 *Dojmy*. Rukopis je ve školním linkovaném sešitě S 2 v tuhých deskách zabalených do bílého obalu, ozdobeného na přední desce nalepeným obrázkem žen ve slováckých krojích. Na obalu titul *Dojmy*, vlevo nahoře datum *5. II. 1917*, vpravo dole podpis *Jiří Wolker. VI*. Text perem na str. 1—18. Na str. 1 vedle titulu datum *5. II. 1917*,

na str. 12 vlevo nahoře vedle slov *Třetí knížka* datum 6. II., na konci datum 6. II. 1917 v noci. Na str. 9 přípisek označený šipkou k ř. 2 (zde str. 26, ř. 8): *Neděle 11. pros. 1916. V jejím deníku je to základní motiv celého tohoto náčrtku; tam se vyslovila zřejmě. — Původní znění na str. 26: 13 Sama to pravila; 18 A jakou cenu má <moje láska> její láska k ní.; 19 <Je z> Není od srdce.; 35 Však u ní budu;*
str. 28: 16 nepochopila, že já; 20 Tak jak ona mě; 22 více. Já však;
str. 29: 26 manželkou. Až

Str. 30 *Večer v mlhách*. Rukopis věnoval Wolker Marii Horákové. Je to linkovaný školní sešit S 3 v tuhých deskách, zabalený do bílého papíru, ozdobený na přední desce nalepeným obrázkem dívčí hlavičky. Na obalu titul, podpis a datum 24. II. 1917. Text perem na str. 3—18. Na str. 1 věnování:

Miláčku, Tobě věnuji tuto prostou črtu. Věnuji ji Tobě, poněvadž jen Ty, která mě znáš, můžeš ji plně pochopit. Neboť jest psána ve vzpomínkách na Tebe, na naši lásku.

Přeji si, aby naše láska byla tak prostá a čistá, jako tato povídka, a než by měla se skaliti, nechať by raději docela zemřela.

Tvůj

24. II. 1917.

Jirka.

Kromě toho existuje rukopis povídky ve složce *Črty* (viz pozn. k *Před vystoupením*) na str. 8—19. Zde nad přeškrtnutým původním titulem *Máš mě rád?* titul definitivní a místo věnování v S stručně: *Mařence*. Na konci textu datum.

V rukopise na straně 30: 3 dýchaly stále tu teplou, (pův. i v S); 4/5 byly milé a příjemné, jako tváře starých známých. Usmívaly se tiše a klidně.; 6 bylo <cítit> vlhko.; 6 mrkalo pár světél; 7 slabě svítal šedý mrak.; mezi 7 a 8 Bylo ticho...; 8/9 Toho večera čekal <Vláďa> student Vláďa svoje děvče. Chodil neklidně <za měste[m]> po stromové aleji za městem a nervosně kouřil cigaretu. Zastavoval se.; 11 v dáli na věži bilo šest.; 12 není odstavec; 12/13 že rozlévá se mu v těle jakási odporná (pův. i v S), nehezká a neklidná <bolest> vlna.; 13/14 Tak cosi <nehezkého ho objímalo a on cítil, že začíná se zlobit.> <studeného ho objímalo, nehezkého a neznámého, co nechtělo se ještě vyslovit.> studeného a neznámého jej objímalo, co nechtělo se ještě zřetelně vyhranit.; 17 hned <to> ozvalo se to druhé.; 17 <Cítil> Zlobil se na ni, že; 18 pozdě, že nechává.; 21/23 Kdyby bývala nepřišla, <byla by jistě <se> zvítězila ta druhá. Byla> byla by jej vláčela bolest nevýslovná, zármutek a

touha po ní, ať již jakéhokoliv chování k němu, zlost na sebe a hrozná nejistota.; 26 spěchala <rychle> k němu.; 27 <On> Mlčky pozdravil.; 28 Miláčku, drahoušku, <odpusť,> již; 29 přesně; já musela psát si matematickou.; 34 až zazářily jí;

str. 31: 1 rozmrzelost <vz>rostla. A mozkiem mu prošlehla; 2 které ho tolikrát pálily a hlodaly;; 3 celý svůj život, nade vše, vše jí <obětu> bych obětoval; 4 Nechávám již třetí den řečtinu na večer kvůli ní.; 5 Před <rande> schůzkou nemohu <nic dělat> ničeho dělati;; 6 po hodinách, běhám z místa na místo, a po rande teprve ne.; 7 <Místo Achilla vidím ji> Stále vidím jen ji a jenom ji, slyším; 8 zvonil a cítím; 8/9 líbám. A ona.; 10/12 se mnou<. A ještě pro tu chamradinu x a y zapomíná na mne.> a zapomíná na mě. Jistě mě nemá ráda. Aspoň ne tak, jak já bych chtěl!; 13 A zase taková vlna; 14 věděl, že ona jej má ráda.; 16 nedostatečně milovaného <milence,> a nutila; 17 aby také ji potřásl pro těch několik minut.; 17/18 Každou maličkost vyhledával, aby jí dokazoval, jak málo jej má ráda.; 19 kolikrát i naoko se chtěl rozjít a trápil ji i sebe.; 20 věděl, že nespravedlivě, trápil ji z jakéhosi; 23 Ona v prvním okamžiku; 24/25 Taková radost, prostá světlá radost jí hleděla z očí, že zase jej vidí, tu jeho vážnou tvář.; 27 práci, po matematických úkolech, po <otravných> nudných hodinách školních přišla; 29 <Počítala doma> On jí nepřekážel; 29/30 Byla šťastna a byla tou láskou klidna a ucelena.; 31 ty jsi si psala matematickou úlohu.; 35 <Ale s tím příkladem> <Ale ten příklad ne a ne se dát pohnout.> Ale tím příkladem ne a ne.;

str. 32: 2 neviděla jsem tě, <jen ráno> než ráno, jak; 5/6 pohlížeje <od ní> do mlhavé tmy před sebou.; 7/8 nic dělat a čekal jsem; 9 přišel jsem sem a zase čekal...«.; 10/11 Je skoro půl sedmé.; 11/12 To skoro abychom se obrátili.; 13 odvrácen od ní.; 14 Když já jsem vycházela; 16 Nejsem já hodná?; 18/19 prostírala se daleko, do nedohledné temné dálky černá pole.; 21 Jen za zády město; 22 tisíce <světýlek> světélek, které mihotaly se; 24/25 bylo slyšeti ztlumený hluk města, života a hlučných promenád <a>. Jen doléhaly chvílemi ty umírající zvuky, přerývané závanem větříku. Okolo; 25 byla <tma úplná, tma tichá.> úplná, tichá tma.; 25/26 blýsklo se světélko z nějaké dědiny, takové klidné světélko, že jsi si; 27 venkovskou rodinu spokojenou.; 28 u těžkého dubového stolu; 29 <povídající těžkým> povídající si těžkým.; 30 klidné <historky> denní historky.; 30 lůžka, voní brzký odpočinek, spánek, klid...; 32 <A on> Vláďa rozhlížel se kolem, cítil, že je to; 33 mohlo by to <být>

býti; 33 že mohl by být šťasten; 34—36 leželo na prsou. To zatemňovalo mu celý obzor, to co se nemohlo vybit, to co jiskřilo se jen v těch tvrdých slovech, co mu padaly ze rtů.;

str. 33. 1 zašustilo listí nahoře; 2 padaly tiše neviditelné listy.; 3 <Jest zde hezky> Jak je to tu hezké!; 4—6 ona cosi začíná tušit, že pohlíží mu v tvář, že touží po polibku, že hádá a uvažuje, co jej asi trápí, a že její bezstarostné veselí vyprchává do nočního podzimního vzduchu.; 7/8 <pronesl> pokračoval a mimovolně stiskl jí; 8 na to štěstí těším; 9 Zítřka se jistě vidět nebudeme, protože budeš mít; 11 <No> Nu, — je to hloupé; 13 *není odstavec*; 13/14 Tak pronášel <jako> cize a schválně bezcitně <, jako by ta schůzka pro něj neměla ceny; říkal to studeně semknutými rty.> se studeně semknutými rty, jako by ta schůzka pro něj neměla ceny.; 15 <No, že> Že zítřka; 15/16 zlostně <povídal> vykřikl, náhle na ni pohlédnuv.; 17 »Ne, Vladíčku,« tiše šeptala.; 19/20 *chybí*; 21—36 »Hleď, <Mařo> Lído,« náhle se rozhovořil, »víš ty, co je to ta pravá velká láska? Víš, co je to láska, která přes všechny překážky kráčí k cíli, která pohrdá vším světem, která plane jen k svému milému a která by plamen ten živila i svým vlastním tělem? Nevíš. Víš ty o takové vznešené lásce, o lásce dvou duší, které se pochopily a které se doplňují k báječnému akordu <melodie> harmonie lásky. Ne, ty nechápeš; ty jsi nepochopila žádnou z těch básní, které jsem ti psal, ty jsi nepochopila žádnou tu vášeň. Ty si myslíš, že láska jest růžový amoret, který se směje a z legrace rozesílá pro svoji potěchu střely. Ty neznáš tu vážnou bohyni, která má tvé srdce ve svých rukou, které ona trýzní, táhne a miluje. Ty se směješ, jsi veselá a nechápeš. Ty prostě mou lásku nepochopíš. Proč? Protože mě nemáš ráda, protože matematika je ti milejší než já, protože bojíš se více maminky, nežli miluješ mne. *(celé škrtnuto tužkou)*; 36 Ne, nechápeš a;

str. 34 1/2 hlavou, myšlenky ohnivé a žhavé, které ledověly na rtech. <A bodal ji>; 4 Cítila, že se na ni; 5 kamsi na ni, však ne jí přímo do očí.; 5/7 Nerozuměla, o čem mluvil, proč se zlobil, ale <cítila> bála se, že ji již nemiluje pro cosi, co ona nechápe.; 7/8 celé jeho chování od svého příchodu.; 8 Tehdy si v radosti; 9 pochopila, pochopila to tak, že on ji nemiluje.; 10/11 k zemi, ryla; 11 přemáhala v sobě cosi, co hledělo; *mezi 12 a 13 škrtnutý odstavec*: A on mluvil dále. Mluvil podivně, z vysoka, nezvykle. Cítila, že není z těch svých, že je to jakýsi cizí květ, a proto si jej hned tehdy zamilovala. Byl takový zvláštní a jemný zprvu a mluvil vždy tak podivně a krásně.; 13 A on zamračený <zmlkl> mluvil; 14 proudy slov, které zraňo-

valy jej i ji, které vyšly proti jeho vůli; 15 nejdříve svedl; 16 A když viděl, že slova účinkují; 16 nasazoval masku; 17 bodal dále nekryté tělo a sebe.; 18 ona zachvěla se celá; 19 zavzlykala; 20/21 záplavou slz, <které> tím šiléným pláčem, jak plačou jen osoby veselé <a lehkomyšlné> v ústraní a v nocích, když vzpomenu si na něco smutného.; 22—25 On náhle zkameněl. Cítil to drahé tělo u sebe, cítil ty lži a nemožnosti, kterými je zraňoval, a cítil tu lásku, jaké k němu chová. Zastyděl se a taková bolest proti sobě; 26/27 zdvihal k sobě tu drahou hlavu, líbal jí rty; 29/30 A oči se otevřely a v těch vlhkých zřítelnicích úzkostně na něj se dívajících čel otázkou.; 31 Rty chvějící se otevřely a bolestně; 32 ty mě již nemáš rád!; místo 33/34 *připis tuškou*: Pochopil, že to, co jí vytýkal, <právem sám> dle svého chování právem sám zasluhoval. <Rozzlobil se na sebe a bolestně zavzlykal.>; 35 »Mám, mám, miláčku, děsně mám rád,« trhaně pronášel; 37—35, 2 | Odpusť mi, drahoušku zlatý, že jsem tě tak trýznil, já jsem vinen, já, odpusť, neplač, prosím ... neplač. Já budu;

str. 35: 3 A ona cítíc; 3—6 jejímu hoří a cítíc zároveň radost nad klamnou svou domněnkou plakala dál, mísíc slzy bolu se slzami radosti.; 7 *není odstavce*: A on plakal již s ní zároveň, objímal; 7/8 jak jeho dřívější jednání; 8—10 Jak urazil srdce svoje, celé oddané a dobré. Srdce průzračné a čisté, které jednalo a dávalo svou lásku najevo, jak dovedlo nefalšovaně a čistě.; 11/12 Tak náhle jeho láska k ní vzplanula, že sevřel ji v náručí až bolestně a líbal ji, až sám ztrácel dech <a unaven>. Pak; 14 Věříš, věříš již, miláčku, věříš v moji děsnou lásku; 15 nemohu za sebe.; 15 jako ty jsi; 16 A ta moje zloba.; 16 Každé to mé slovo; 18 <k tobě, kdybych> k tobě. Kdybych tě neměl tak rád, jistě bych to nedělal.; 19 odpusť, odpusť a vzpomeň si vždy, že jen velice milující srdce; 20 Víš, ta pravá láska...; 21/23 neustálé si dávání sbohem. Pravá láska srdce drásá, bolí a pálí, neboť pravá láska není růžový červánek, ale obrovský, plápolající plamen, jenž; 23 a i spaluje.; 24 neudělám, budu se přemáhat, nebudu zlobit, nebudu... ačli to dovedu.« (*konec odstavce*); 27 A ona, když slyšela jej takto hovořit, cítila, jak vzchází jí světlo.; 28 jako by zažehl je; 29 miluje <, miluje> velice, celou svou zvláštní a jí nepochopitelnou; 30 jakou jí nemůže dát nikdo.; 31 *chybí*; 34 že již mě nebudeš; 35 že se pro tebe se svou; 36 jak ty chceš.;

str. 36: 1/2 <jak> než já; ale věř, žádná tak tě ráda mítí nebude jako já.; 3 Mám tě ráda tak moc, tak moc...« mluvila; 4 a dívala se mu; 4/5 Jedna slza ještě leskla se na víčku a oko; 6 Jeho hrdost;

7 *není odstavec*; 8/9 výstupů, že sám sebe nepřemůže, že potrvá to, pokud jejich láska bude, přece nyní bolestně cítil toto své jednání.; 10 *není odstavec*; 11/12 <a> vše vyrovnal a zjasnil.; 13 k sobě a <položil jí hlavu na rameno,> unaveně klesla mu hlava; 15 <Ssál z něho sílu k> Necítil země, necítil sebe, <cítil> viděl; 15/16 nekonečný a nesmírný.; 16/17 <necítil v sobě tělo> Neměl <svého> těla <ale> <a>. Z vesmíru vyzařovalo <i božství. Cítil, že> jakési božství, jehož lem roucha ulpěl; 17 na retech; 18 A z toho prostoru vanul klid harmonie a usmíření.; 18/19 cítil roditi se světy <nekonečné a v duši> <nekonečné.> a nekonečnost.; 19/20 V duši pak cítil, že odkrývají se záhyby doposud nepoznané a zvláštní. (*konec odstavce*); 22 *chybí*; 23 Neboť <bolest> odpláci se vždycky.; 24/25 Pravá láska jest bol a proto jen ta má oduševnělé, zvláště jemné; 26—29 srdcím. A bolest odpláci vznešeně, stonásobně. <Odkrývá nové obzory, kde září jiné hvězdy,> (*konec odstavce*); 30 z dále ozvaly se; 31 Ona sebou náhle trhla, vyprostila se a zlekaně prohodila.; 34 On, náhle vyrušen ze svého snění, otevřel oči a nechápal chvíli; 36 byla již hluboká;

str. 37: 2/3 *chybí věta uvozovací*; 4 Miluji tě více stále a více.; 6 A ona prostě řekla: »Shofela bych také.«; 8 Na promenádách; 8/9 líčidlem a zakrývající; 9 žlutě a mrtvě.; 10 *není odstavec*: Oni kráčeli tmou a mýjeli stíny; 11 <A okolo> <A bylo jim> Kolem vše prosté a nelíčené a jim bylo tak jasno v duších a veselo.

Str. 38 *Krahujec*. Rukopis má 4 listy bílého nelinkovaného papíru, popsané perem na str. 1, 3, 5 a 7. Celá úprava svědčí o tom, že rukopis byl určen pro tisk. Pod titulem v závorce přeškrtnutý podtitul *Zcela pravdivá událost* a pod ním tužkou, asi ne rukou autorovou: Humoreska. Vlevo vedle názvu označení autora: *X Prostěj*. V pravém horním rohu tužkou časový údaj 1917, připsaný autorem snad později při revisi rukopisu, a to asi v roce 1918—19, kdy psal na stranu 4, 6 a 8 tužkou koncepty básní označené *Poesie 1918—19*. Podle toho i podle povahy textu lze jej klást do roku 1917. —

Původní znění na str. 38: mezi 13 a 14 Zachránce se nalezl.; 22 Inu, osud se logick[y];

str. 39: 3 Dobrá. Pan Řimbaba; 4 poděkoval a zabručel <si> k sobě jako [?]: Dobrý lov!; 6 škubal a odnesl jej do gymn[asia].; 25 to jest pouze pro laiky.;

str. 40: mezi 29 a 30 Jeho zuřivost se stupňuje až k šílenství.; 32 Zavřela jakéhosi chudáka;

str. 41: 2/3 zvíře. A psáno jest: Dávejte boží Bohu a; *odstavec* 8—10 přeškrtnut.

Str. 42 *Poslední disonance*. Otištěno v časopise Sborník českého studentstva roč. I, 1917—18, č. 6 (20. XII. 1917), str. 83—85. Znění pro časopis předchází rukopis, zde po prvé popsáný a prostudovaný. Je ve složce *Črty* (viz pozn. ke str. 21) na str. 20—24 s titulem *Pohřeb*. Na konci datum 6. XI. 17.

V rukopise na str. 42: 2 sextán gymnasia; 2/3 <Žlutá jeho, bezduchá hlava,> Po žluté jeho, bezduché tváři, pokryté <zsinalými> temnými skvrnami; 5 <Zhasnul> Klesl tiše; 6/7 již třetí rok; 7 blouznivě <bloudily> <tkvěly na čemsi> zíraly; 8 jak hledaly by něco v <největších> neznámých výšinách; 9/10 slova a oblékli v rubáš a položili do rakve a umístili jej v předsíni; 11 <Tři> Dva dny chodili známí na něj se dívat a třetího dne byl určen pohřeb; 12 *odstavec*: Jasně...; 13 Zeleň, která nuancovala; 15 oloveně zkaleny; 17 Tlačily se, <tísnily> nahlížely dovnitř; 18 A uvnitř; 19 <Vrchol rakve přikrýval> Víko rakve přikrývalo; 19 jen hlavu bylo vidět; 19/20 <A> Mrkající stín; 21 <Jen> Spodní ret se poněkud odchlípl a <ukazoval> odkrýval; 22 jasně se <svítily> odrážely; 23 z téže obce, <míhali se> pobíhali tu již od rána; 24 ležící v těžkých skříních; 25 míhaly se v jasném slunečním světle. <A oni> Vypadali jako; 27 překrvavělých rukách; 28/29 Domy tiše sténaly pod jeho sluncem a; 30 do <slunce> nebe; 30 list padal k zemi; 30/31 rozehřátým vzduchem, <až klesl do hroma[dy]> jako zlatá tanečnice; 33 <Byla i hodi[na]> Od města blížilo se; 34 boty, <uvázali krav[aty]> připjali límce;

str. 43: 1 *odstavec*: »Studenti... 3 hlavy nakláněly se k sobě; 5 sporá, <ale> slabounká stařenka; 11 Dítě moje drahé, děťátko mé!...; 12 *není odstavec*: Slova <těžká> zmírala; 13/14 Pak vzpomněla si, že přišli hosti. Utréla bezvládně visící slzu a; 15 Pojďte <dál> do světnice, — pojďte se na něho podívat <, než <ra[kev]> truhlu zatlukou.>!; 15 *odstavec*: Studenti šli; 17 <Nemoh> Nemiluji podobné scény; 20 Nač se teskniti. Jest dnes příliš krásně; 23 Od <dědin> návší; 25 <Tlust[ý]> Zavalitý farář; 25/26 počal se modliti a <skrápěti míst[nost]> vykropovati; 26 jeden <svěží,> hezký; 26/27 druhý nehezký, neurčitého věku; 27 pohybovali rtoma; 28 Tlustý učitel; 29 počal zpívati neznámé, <staré> neobyčejně naivní; 31 přidružili se tři ostatní; 32 Shrbení <vesničané> mužové; 33 nevadily hrozné ony tóny; 34 Ženy do největšího parna

oblečeny; 35 držely se jejich těžkých sukní; 36 dívaly se s naivním zrakem na neobvyklé a vzácné divadlo.; *po slově* dívaly se *následoval skrtnutý začátek nového odstavce*: Do nebe, na létají[cí]; 36 *pokračuje*: Jen bílé šatečky dívek chvílemi se pohly, prokoukla černá jiskrná očka, — zamíhl se úsměv a zase zmizel v hedvábné bělí šátků.; 37 zdržovali smích.;

str. 44: 1 zasyčel kdosi.; 2 Do nepokrytých hlav; 4 pohřeb se hnul. <Vesničtí jeho druhové nesli jej na ramenou.> Rakev se kolébala; 6 postupovala <bílou> silnicí; 7 *odstavec*: Dědina...; 10 vše takové solidní; 11/12 tisíce svěžích květů; 14 *odstavec*: Třikráte...; 17 v dáli do žlutých polí.; 18 Široko do dáli rozkládala se; 19 <A> Vzadu; 22 pohybovali <lidé> <černé po[stavy]> lidé.; 24/25 Rozžhavené sluncem chvělo se <a tetelilo a dýchalo klid> a oddychovalo.; 26 do tisíce; 27 bělostných květů.; 30 Bylo tak krásně, že bylo lehké zemřít v těch širých lánech.; 31 někde v horách

Str. 45 *Jízda*. Rukopis je ve složce sešitých linkovaných sešitových listů bez obalu na str. 1—13. V pravém rohu nahoře na str. 1 modrou tužkou údaj 1917, asi ne z ruky autorovy. Zde rukopis zařazen chronologicky především podle grafické podoby, podle tematických prvků a výrazových prostředků textu. —

Původní znění na str. 45: 22 těle, které sklíčené bylo onou dlouhou; *str. 46*: 6/7 nervů, které podivně se zmítaly jako struny.; 8 Sova náhle umlkla.; 9 zašuměla <v dáli> v tichu.; 10 <Uši> Sluch; 12 nerv cítil; 15 někde v dáli; 17 přímo k blížícímu se povozu.; 21 zablesklo se, <zpozoroval> spatřil v dáli; 22/23 koně letícího plnou silou.; 24 Robert stanul; 27 slabou. Byla to asi žena.; 28/29 kůň poplašeně odskočil stranou a zastavil se; 30 <Kočár> Otevřený kočár;

str. 47: 8/9 plály, jsouce spalovány myšlenkou, která drásala; 36 smutná, večerní ukolébavka,;

str. 48: 9 Robert poznal.; 11 nic jiného. <Ba, trochu se i v duchu usmál uvědomuje si> <Ba, byl by se> Seděl; 14 Bylo krásně, zlaté.; 19 Střežila jsem je, opatrovala, chvěla se; 26 Eh, rozum přece praskne,;

str. 49: 34 Robert jen; 37—50, 2 slova Nakupené až bouře. *vepsána tužkou*.

Str. 51 *Vysoké tóny*. Rukopis celého cyklu je v linkovaném školním sešitě S 16 v tuhých černých deskách s titulem na štítku. Na str. 1

jest posláni a datum: Účelem této knihy próz jest hledání formy.
28. IV. 1918.

Str. 51 *Zástupy*. Rukopis v S 16 na str. 3—16. Na konci textu datum 28. IV. 18. Text od slov *Jaký krásný pohled* ke slovům *nad hlavami zástupů*. (zde str. 56, ř. 3—16) je vložen pod červenou hvězdičkou na vytržené stránce, na jejíž druhé straně začíná text povídky *Hrobaři*.

Původní znění na str. 51: 8/9 s ruměnou tváří; 12 přerušované úsměvy žen; 15 demokracie«. Byli tam naši poslanci, naši hrdinové; 27 ostatní! Hlupáci!;

str. 52: 1 s bajonetem. Jsou jinak tupí.«; 12 vešlo honem několik;
str. 53: 16 začernaly se kabátce.; 24 jde s panem starostou.«; 34 V dále začal;

str. 54: 5 a přece děkuje.; 6 do hovoru s pánem; 12 ostře vysví[tá] mezi; 19 tu palčivou touhu.; 20 na posledním stupínku se obrátil a pra[vil]; 30 do klenby stromové.;

str. 55: 23/24 počíná svítit.;

str. 56: 3 Zavěšeny; Právě; 9 Snad i on; 29 kdosi dává znamení <aby> z oken.;

str. 57: 1 neboť není slov.; 3 na polopannensk[á]; 5 slzy. Jako drahokamy; 14 zástup obrovský; 16 v jednom vysokém tónu, který se musí rozvinout v harmonii.

Str. 57 *Hrobaři*. Rukopis v S 16 na str. 17—35. Na konci textu datum 4. V. 1918. Začátek povídky až ke slovům *snadně podlehnout*. (zde na str. 58, ř. 1) na vloženém vytrženém sešitovém listu. —

Původní znění na str. 57: 19 když donesli mrtvého; 22 ku svému;
str. 58: 5 bílou, lepkavou kůží.; 9 »Jak byl stár?« tázal; 14 troska byla kdysi; 16 pocítil jakousi silnou radost.; 22 slíbil mu platit.; 30 Josef nechal vlo[?]; 30 u mrtvého se starým Tomášem.; 35/36 k objetí prvnímu mr[tvému].;

str. 59: 12 šuměly k bílým; 13/14 byly zkrvavělé v této záři.; 15 až k vedlejší brance.; 15/16 Tam stál malý; 17 vykukoval svými; 28 bezem. <Na stole> Bylo; 28/29 šero a teplo.;

str. 60: 8 Byl pryč z domu;

str. 61: 2 Bylo již přes půlnoc.; 11 slabě dolehl zvuk; 18/19 povahu. Eál se.; 26 byl mu do zpěvu.; 36 Josef zazlořečil.;

str. 62: 1 divoký, šílený déšť.; 9 žalostně zavzlykla; 29 bílá světla. Chtěl spát.; 34 hlava klesla mu;

str. 63: 2 ještě za úplné tmy.; 5 pomalu se zdvihl.; 13 Stařec se pomodlil, umyl; 15 tisíce hlubokých hrobů; 17 onu zvláštní pečeť; 18 svoji ženu <a vdaného syna>; 19 láskou a vdaného syna.; 20 pod ním stál kříž; 31 Napil se trochu vody; 33 Hle, venku přelo.; 36 Jeho rozestlaná postel;

str. 64: 2 Jistě venku v noci; 6 Písek <vpil> vssál; 20 poopravil kytič; 28 Psala to jeho žena, —; 30 přijela se Josefem.; 34 Tomáš chtěl <jej>, aby zůstal;

str. 65: 5 Ze šedi; 8 tesklivě zazpívaly.; 25 lopata, <do které> o kterou při svém pádu zakopl; 26 zařinčelo prudce při pádu o; 30 rozeznávaly ležící; 31/32 hlava hýbla.;

str. 66: 4 hrůzná, studená postava; 7 vztýčil v nekonečné hrůze; 13 druzí, že pouhá náhoda.

Str. 66 *Nemocní*. Rukopis v S 16 na str. 36—41. Na konci textu datum 7. VI. 18. —

Původní znění na str. 66: 21 srázejí květ naděje, která; 27 oním tesklivým světlem,;

str. 67: 2 Pokoj zaplavilo tlumené světlo.; 3/4 jako by se ještě přesvědčovali,; 14/15 soustrastnými a odpornými pohledy; 20 v těžkých, rozžhavených poduškách.; 23 <Sdružili> Nalézali; 29 táhnou jim mraky; 31 nemocí zjemněnými sny; 32/33 přes práh zdravého a robustního; 34 Tak sešli se čtyři,;

str. 68: 4 nakloněn na stranu s vlasy; 11/12 k hrozným úsměvům, které vysmívaly se; 23 dýchal stále omamnější vůně; 29 svým bolest[ným]; 31 na vrchu nejvyšších oktáv, cello; 35 Potom prudce pravil; 37 Jak děsně bylo to krásné! *připsáno tužkou*;

str. 69: 1 Potom ale vysílen výbuchem

Str. 69 *Noc*. Rukopis v S 16 na str. 42—45. Na konci textu datum 24. VI. 18. —

Původní znění na str. 69: 13 nudila! Vaše bí[lé]; 16/17 své vášně, neboť cítil jsem za lesklým; 18 slunce svojí rukou rozmělnilo.; 21 Vás, <nezdálo se mi, že> zlomen sugescí své kruté personifikace,; 22 ale svoji mrtvolu; 26/27 neboť cítil jsem, že bloudím. *připsáno tužkou*; 31 vůně noci zatemnily mé;

str. 70: 1 tak podivně, že <až> jsem Vás tak prudce; 4 nevím, zda jdu správně, ale; 9 Pojďte, snad budou; 23 Že s večerem omámily; 25 něco silnějšího, — samčí pud,; 27 v tom je

Str. 70 *Hypochondr*. Rukopis v S 16 na str. 46—55. Vlevo vedle titulu datum 11. VII. Sv. Kopeček 18. V textu mnoho pozdějších oprav tužkou. —

Původní znění na str. 71: 1 jako vždy, když venku přšelo.; 9/10 velké hodiny visící nad Jansovou hlavou.; 12/13 povstal chvěje se a promluvil slabým hlasem obrácen ke slečně; 13 je strašné!« a zalomil rukama. *připsáno tužkou*; 27 ale poněkud níže a slaběji. *připsáno tužkou*; 29/30 jiného než smrt, —; 35 Jeho chudá žena; 35 Snad málo již viděla; 37 Jansa byl podnícen.; 37—72, 1 Umírám podle ní; *str. 72:* 1/2 Potom promluvil k ní.; 4 Žena naň pohlédla dosti ledabyly.; 10 a nechápavě <se díval na> se na něj díval; hleděl až očima. *připsáno tužkou*; 13 pronesl důstojně a důrazně; 14 ke spánku, zkřivil tak děsně svůj obličej; 15 do děsného křiku a pláče.; 16 Jansa byl jaksi spokoj[?]; 16/17 Pohládl dítě po hlavě a oblékl; 17/18 jako obvykle do kavárny, na partii kulečníku.; 21 nepochopeným. Cítil se přece; 25 pět roků, byl jako; 30/31 Když onen dohrál, požádal jej o partii.; 31/32 nedovedl žít;

str. 73: 8 bolení hlavy, »které jako by; 11 po posledním žďuchu páně archite[ktově]; 14 Pokyvoval holou hlavou a probíral se <tlustým prstem> tlustými prsty; 32 <Tam> Bylo

str. 74: 3/4 při lampičce seděli dědeček a babič[ka]; 4/5 Vonělo tu to zvláštní vůní, že; 5 Jansa si hned vzpomněl; 20 Věřte mi, sám bych tomu udělal konec. Kolikrát; 23/24 neviděli ničeho, co odehrálo; 24 tak to četl; 26 <Dnes> Tři; 31 zvedl probuzen; 34 uslyšel <devět> na;

str. 75: 8—10 Bylo mu tak příjemně, <že se chtěl dát do zpěvu, když vtom si vzpomněl, že bolí ho hlava> že zapomenuv na šílené bolesti zticha zapískal si: »Vždyť jsme jen jednou na světě,« <a> svižně máchaje holí.

Str. 75 *O ženách*. Rukopis v S 16 na str. 56—60. Vlevo vedle názvu datum 14. VII. Celý text tužkou přeškrtnut a pak škrt zase zrušen. —

Původní znění na str. 75: 35 autoritu. Co řeknu;

str. 76: 1/2 dělej, jak chceš atd.; 14 Jest to husička, naivní; 21 »Jak to?«; 27 hrdé a konečně dosti zajímavé;

str. 77: 4 již ani hezká.; 11 kdy se nám

Str. 77 *Nevěsty Kristovy*. Rukopis v S 16 na str. 62—64. Na konci textu datum Sv. Kopeček 17. VII. —

Původní znění na str. 77: 19 jeptišek, tak markantně; 23/24 na

zvuky klekání, <aby se> znamená to k návratu.; 27 z mého těla a skrývá se v něm pozoruje; 33 nesou se až k nám,;
str. 78: 3 Ba ano, — »Ztracené štěstí« troubí.; 15 neutrženy viseti na stromě

Str. 78 *Barbar*. Rukopis v S 16 na str. 65. Vpravo nad názvem červenou tužkou datum 18. VII. [1918]. Bez autorových textových změn.

Str. 79 *Sivý*. Rukopis je ve fasciklu Způsob Jiřího tvoření, sestaveném Zdenou Wolkerovou. Je to 5 linkovaných listů vytržených ze sešitu. Text na str. 1—5. Bez názvu. Neukončeno. Na str. 1 vpravo nahoře tužkou datum 6. VI. 1918. —

Původní znění na str. 79: 11 k oknu. <Venku>; 32 světla, mizely;
str. 80: 1 nemocnou, zimomřivou ženou,; 2/3 cítil jakousi zvláštní zimomřivou náladu,; 7 Kudy; 28 úzkostlivě ve svém srdci o osudech;
29/30 jako strom, který cítí, že zapustil dobře a jistě své kořeny,;
str. 81: 1 Matka kamsi odešla; 6 rozkoš, jako vždy, když se cítí;
8 Dítě batolilo se u jeho

Str. 82 *Vrtošivec*. Zde otištěno po prvé. Kapitola I. uveřejněna tiskem jako samostatný celek ve Sborníku českého studentstva 1918 až 1919, č. 1 (září), str. 8—9, č. 2 (říjen), str. 21—22, č. 3—4 (listopad a prosinec), str. 26—28. Kapitola II. je v rukopise (v archivu ZW) na 2 přeložených čtverečkových arších na str. 9. V rukopise na str. 1 též titul a začátek kapitoly I. od slov *Ondřej Hora* ke slovu *talířku* (zde str. 82, ř. 3—4).

Původní znění v rukopise na str. 87: 19 a podél zelenajících se; 20 hvězdičky a ty ošemetnice; 26/27 stála besídka.

Ve fasciklu Způsob Jiřího tvoření je ve školním sešitě konceptů na str. 21—22 tužkou napsaná skizka celé povídky tohoto znění:

Skizka »Ondřeje Hory«, mladíka, jenž chtěl žítí bez pevných životních názorů.

Venkovské město, něco snad i menšího než Prost[ějov]. Student Hora přes prázdniny doma. Žádají na něm, aby volil si životní dráhu. Nemůže se rozhodnout, neboť svědomí ničeho nekáže. Ba i samého jej to trápí. Otec jeho obchodník se železem. Přísný, ale mírný. Maminečka, prostá, vnitřní inteligence, necítící snad ničeho, jen lásky k synu. On skončí tím, že přemnoho [?] sešosatí jako všichni.

I. Večeře, on, otec, matka, dědeček, desítiletý bratr. Do čeho se dá?

— Roztržky. — Odejdu od stolu. On sám se starým sympatickým děd[ečkem]. Otec, máti odchází spat. On pak vykrade se ven.

Těžko tu.

Kamarád zapíská.

Všichni zpívají. (*Napsáno těsnopisem.*)

II. jednání. Zahrada silně prorostlá polozpustnými lísky[?] (*nad větou nadepsáno: vlny u břehu, v dáli*). Vprostřed besídka. Letní noc. Společnost studentů, pánů a slečinek. Baví se sedíce kolem. Přichází Ondřej s Vašíčkem Suchým. Olga (Mařa): Konečně. Kratičká zábava. Ztráta prstýnku. Rozcházení. Váša Suchý doprovodí slečnu Zdenu — a nechá Olgu s Ondřejem o samotě. Výčitky a trýzně, zase ona ondřejovská, tvrdá povaha. To jméno! Plačíc se rozchází, přichází Váša. Posadí se ještě na chvíli spolu. Odkrývá své nitro.

III. Ráno. Služebná přináší kávu, oznamuje, že tatíček se zlobí. Tak pozdě přijít! Fláma.

Str. 89 *K ránu*. Zde po prvé podle rukopisu určeného pro tisk. Má 9 nelinkovaných sešitových listů, popsaných na lichých stránkách (ve WS). Byl zaslán redakci časopisu Sladko je žítí, ale byl Wolkrovi vrácen s poznámkou na zadní stránce posledního listu: Pošlete něco jiného. To je příliš nezralé. Ot. Štorch-Marien. 19. V. 19. Starší rukopis je na 3 listech nelinkovaného kancelářského papíru, soudě podle úpravy, zamýšlený snad původně pro tisk, ale po opravách pak přepsaný. Zde má povídka název *Nepochopený*. Na str. 3 dole u textu (zde 92, 12—14) pozn.: *Vzruší se svými slovy nad propastmi?* — *V rukopise zní na str. 89: 2 <Oh, jak dnes se> Jak se dnes krásně; 6 jak tomu přeje si; 7/8 <A> Nemluvily tak jen rty, říkala to všechna svěží těla upjatá v slavnostní <černý> šat, <zářily> vyzařovaly to jasné a hrdé lustry, lesknoucí; 8—10 okna <zaceláně[ná]>, která stala se zlatostříbrnými zrcadly radosti a bezstarostnosti, jsouce zastřena zvenku černou, neproniknutelnou nocí.; 10—12 <A> Hlavně však vykřikovaly to oči dívek, planoucí pod rozdváděnými kadeřemi nebo krvavými, slováckými šátky.; 15 těžkých, vášnivých vůní; 16 <Věděl,> Věděl již dříve, že ono unavení; 18/19 Vždyť bylo tomu vždycky tak.; 19 před půlnocí vždy veselý; 20 veselí <nabývalo> dostupovalo vrchole.; 21 <Chopil> Padl na něj; 22 nepochopitelný smutek, který rostl <stále> tím více.; 23 Ačkoliv celé to okolí jediné sklíčovalo jej svou protivou.; 24/25 jakousi zvláštní rozkoš; 25/26 uprostřed sálu radosti.; 26 mladý <člověk> snílek) byl <na to i trochu pyšný> trochu pyšný na to.; 27 <mezi*

lidi> mezi tyto lidi; 28 vždy začal snít.; 32 ani toho nejlepšího; 33 smějí a křičí; 34 A ta odporná; 35 zdaleka, že ani není tak hrozná.;
str. 90: 1 Snad je <to> tím; 2 v mé duši se její hrany; 5 Jako mák <všlehl> mihl se mi před očima. Ostatně; 6/7 ploché jako <porculánové mističky> pomněnkové květy na porculánových; 8/9 *od slova* Konečně *ke slovu* kolem. *chybí*; 13 vypít; 13 tajemné <hučení> šeptání; 16 mezi zdravými. A přece... *konec odstavce*; 18/19 Bleděmodrá dívka; 20 svému tanečníku; 21 Že <odpustíte mi> mi odpustíte, ale zatočila; 25 to i nemilé; 28/29 gymnasia a <byl když maturoval> pamatoval si ještě, že když maturoval, ona byla; 30 <Studujete> Jste asi; 31 je teprve; 37 brát věci;

str. 91: 1 nevědouc <nic>, co by; 4 za rok maturu.; 5 já <nemyslel na> vzpomněl si; 8/9 poněvadž <věděla> slyšela, že Ondřej prý je básník.; 9 Říkaly to dívky sice; 10 básník je <přece> něco zvláštního.; 10/11 To slovo je jako uniforma, dovede upnouti i; 12 jakési zádušnosti.; 16 Nu, copak jsem; 17 chtěla už říci <, že> titul; 18 Moc by si myslil o sobě; 22 pan otec jistě nebude tak; 23 vykřikla a tak upřímně spráskla; 24 jestli ji některá; 30 <Snad> To snad; 34 mi něco udělala.; 36 pěkné, <zlaté, jako> copy;

str. 92: 1 tak <upřímně> teple a mimovolně; 2 a honem se podíval, zda je tomu tak.; 2/3 A opravdu, slečna; 4 že Ondřej se uklidnil.; 5 mluvit; 6 jako by se byl něčím náhle opojil.; 7/8 <a zvuky klarinetu> a vůně vějířů.; 9 kontroloval jejich smysl, nalezaje; 10—14 dobrodružství, neboť zdálo se mu chvílemi, že myslí slovy, která si ani neuvědomuje, ale která přece tak lehce plynou ze rtů, jako by odnášely; 14 něco, <co příliš> čeho je; 15 Skutečně, máte takový vlas jako víly.; 16/17 Ah, jistě jste o nich; 17 tak nesmírně bílé, že lidé; 25 <stříbr[ný]> zasněný měsíc; 27 které se třesou; 29/30 tak zvláště a prudce, <že> a cítíte, že musíte; 33 i věci dosti, dosti podivné.; 34 Ondřej však;

str. 93: 2 a v nocích hvězdám. A kolem jest kapradí; 4/5 nikdo. <Tam bych vás chtěl, ano právě tam.> Přála byste; 5 náhle <tu> odtud; 6 pravila slečna; 10 <Ondřej> V Ondřeji; 11 stříbrným <tlakem> nožem; 15/16 za hory, které by nebylo viděti, tam bych; 17 něco řekl, ano, něco, že byste zakřičela do toho úžasného, svatého ticha; 23 — chuderka, <také> tak ulekaná, — neboť <tajemství> ťukání; 24 <i> ty; 24 <nemající ani čas> nemajíc ani kdy; 27 do <zkrouceně nastavené> ztrnule; 29 ještě stále; 31 nebylo jej tu nikde; 37—94, 1 Jistě že dobře. Ah, — tuším;

str. 94: 2 <zpítomněl> zhloupl jsem

Str. 95 *Shledání*. Rukopis v linkovaném školním sešitě S 26 v měk-
kých modrých deskách na str. 1—22. Vpravo nad názvem datum *Strá-
žov 18. VII. 1919*, na konci textu datum *5. VIII. 19.* —

Původní znění na str. 95: 4 Zamyšleně složila; 7 své bílé ruce;
7 stínům a; 7/8 Potom přistoupila k oknu; 12 zahalen v ony truch-
livé; 13 korunami, které; 22 šelestíce svýma znavenýma; 24 A za
sadem; 25 barvou, — a vše to, co potom;

str. 96: 7 pravila šeptem; 17 záclonách, stole a vyskočivše i na
stůl; 18 jako krvavé; 22/23 Anežko, — přijde-li někdo; 27 Vyndala
z postranní; 31 <Milostivá> Paní:

str. 97: 8 kdesi na dně; 14 obraz něčeho; 15 ale v nich rodily se;
25 na něm dva dychtivé; 26 A zase slyší; 27 spád řeči, — které ne-
rozumí; 27—30 *od slova* jejímž *ke slovu* zvoní. *škrtnuto*;

str. 98: 3 která jsi ve mně vstoupila; 6 Emičko; 11/12 až se zřítím,
— až celý svět bude na mě pohlížet jako na; 13 <Vím> Máš; 19
A to ticho; 23 o inženýru Japu Sirém?; 24 Chtěl prý vystavět;

str. 99: 1 sám padal a slyšel; 6 vždy, když čekáme; 7 ve svém sně-
ní, — jako vždy jsme plni úzkosti nad; 15 oči <byly ještě oslepeny>
nemohly dobře prohlédnouti; 19 pronesl docela tiše; 19 »Paní Emo, ...
jak jste dobrá, — že jste nerozsvítla.«; 20 potom řekl tiše; 29 já na
vás často vzpomínala; 30 těžce a cítila už, že říká něco, co nechce.
Přistavila; *mezi 35 a 36* »Jane,« — (ne, nebylo jí možno říci: pane
Jane);

str. 100: 4 pronesena. A věřte, —; 7 A potom jste si nepřála; 15
že jsem se bával kdysi vás vzítí do náručí ve strachu, že mé; *mezi
21 a 22 odstavec:* Tak hleďte, — rozešli jsme se jako nejlepší přátelé.
A vy, paní Emo, — myslíte, že přátelé na sebe ve štěstí zapomínají?
Myslíte, že já jsem na vás zapomněl, — a v oněch posledních třech
letech, kdy jsem stavěl závratné věže a klenby, — kdy získával jsem
jmeno a slávu, — kdy jsem hořel prací? Ne, nezapomněl jsem na
vás, — neboť vy jste mi proudila v žilách. <Vždyť vy ani nemůžete
věřiti, že bych>; 22 Jan umkl.; 25 vyřčena kdysi dávno; 31 ne-
štěstí. Stavěl jsem; 34 Jakési síly;

str. 101: 6/7 <kdybyste> kdybych byl býval měl jediného člověka,
ke; 16 sami, — úplně; 16/17 neochvějná a jejichž srdce; 31 věřte,
— bylo to;

str. 102: 9 vykřesala ze sebe jiskry, jediné dychtivé jiskry; 26 i ten
malý oheň; 32 uchopí. Ne, — nemyslete na to, jak se to vyvinulo, —
myslete jen;

str. 103: 3 která se v obou; 21 jen něco pověděl; 23 Vždyť bral jsem

teprve; 24 na stavbu, která už byla hotova ve mně a která dala se jen; 27 oděti slovo zvukem; 31 Mýlíte se. Oči; 35/36 zvolňoučce spustil ji; str. 104: 2/3 jako oni dělníci. Plakal jsem tolik už a byl jsem tolik smuten! Přišel jsem; 10/11 Chtěl bych býti jen chvíli, — chvilčku u vás, — zapomnět na vše, —; 24 Paní Emo, — Emičko; 28/29 v pokorných, stříbrných stínech,

Str. 105 *Rozhod.* Rukopis v S 26 na str. 23—29. Vpravo nad názvem údaj *Praha* a červenou tužkou datum 1919 (X.). —

Původní znění na str. 105: 9/10 jen ta nejčistší; 10 loučiti. To proto, — že nebojí se toho slova, — neboť; 17/18 hoří už světla. Můj hochu; 21 přemýšlet, — ještě ti něco chci říci.; 24 bála! Ah, — ano —; 26 cítil voněti večerní vůně;

str. 106: 14 jen tam daleko světélka; 20 náhle tak sestersky;

str. 107: 7 jít nejpřímější cestou; 17 postavím na stole;

v S na str. 27 přeškrtnutý koncept pro text od slov Stávalo se (sde str. 106, ř. 31 — str. 107, ř. 6):

Stávalo se, že Zdeněk přemýšlel takto:

Má milá je daleko ve velikém, — bohatém městě. Vidím ji, — je malá, bílá, — jako ruka držící hrst bílých <a> sedmikrás. Chodí po náměstích, mostech, — nábřezích a překrásných ulicích, <a> dívá se a usmívá se. Bože, — to je věc! To je nádhera! Myslím, že i zapomenout je tu možno. Paláce, divadla, — chrámy, všechno má věže. (Ale nevedou do nebe — uspokojoval se.) Lze se tam procházet po úpravných parcích, kde si pyšně vyšlapují překrásní šviháci. Moje milá všechno vidí krásným, — protože má dobré oči. Oh, toho hluku! Že mě zapomene.

Str. 108 *Chlad.* Rukopis v linkovaném školním sešitě S 27 v měkkých modrých deskách. Vedle titulu datum *Praha, 10. XI. 19.* Kapitola I. a II. v sešitě na str. 1—38, kapitola II. na 7 nelinkovaných sešitových listech vzadu do sešitu vložených. Psáno pouze na lichých stránkách. —

Původní znění na str. 108: 11/12, zvedl límec; 13 šedivého kabátu;

str. 109: 1 trvalo vždy velmi dlouho; 2 byla vždy velmi příhodně;

11 jakési bezbarvé běli; 17 ruce v pěst.; 19 zvláště jedna přednáška;

22 pohyby rtů.; 24 lustry, které syčely; 25/26 nějakou teplou, intimní;

31 Ale přece;

str. 110: 3 fontány se sousošími; 10 mnoho nocí a <stali se vůči sobě> říkali si všechna šílená dětinství; 28 šli tiše na Velkopřevorské;

str. 111: 5 té černovlasé holky; 15/16 že je tu velmi krásně pro nás; mezi 26 a 27 »Myslím si, že je smyslná.«; 27 »Je, jistě je. A potom; 29 <»Járo,« pravil po chvíli> Potom chodili;

str. 112: 3 jako by sama slova stála na jeho tváři; 22 na ulicích a lepil se; 24 chladem. V pokoji mu netopili; 32 Jeho srdce; 33/34 která rudě v koutě pod křížem blikotala, zhasla;

str. 113: mezi 6 a 7 odstavec: Jednou v divadle, — bylo to kteréši <z bezvýznamných nových dramát> bezvýznamné nové drama, — uviděl bledou dívku s černými copy a vzpomněl si na Járovy řeči. Poněvadž tehdy, kdy se o ní Jára zmínil, byl ve vzácné náladě a ona jaksi stala se též bodem oné delikátní chvíle, — počal se o ni zajímati. odstavec: Měla; 9/10 i kus kteréši nové; 10 společné jejich zívání obrátilo; 15 Měla rty; 21 <Další jejich hovor už> Když se vraceli z diva[dla]; 22 bylo tma a poměrně; 30/31 bývá, — o literatuře, umění a hudbě, filosofii; 33 smyslem, ale; 36 přece nedovedli; 37 kdyby se i někdo vyskytnul;

str. 114: mezi 6 a 7:
 »Což nemáte přátele?« tázala se Eva.
 »Nemám tu nikoho. Měl jsem vůbec v životě jen přítelkyně. A přece, — je tu jeden můj dobrý druh, — který mi o vás dokonce vyprávěl.«
 »Jej, jej...« podivila se. »Co by vám mohl o mně vyprávět?«
 »O každém možno říci něco, — a o vás, myslím, — též.«;
 13 celé prázdniny byla jsem; 15 Bylo právě <tolik> tak krásně; 21 rozplyne se do nekonečna; 27 jen to, co věří;

str. 115: 7 šťasten a zdali tato slova; 9/10 který nedovede čekat; 15 jste žena a žena nezávidí; 18 zachytí. Vidím jen dozadu — a všechno, co; 23 věci bez smyslu; 27 všem spícím ulicím; 37—116, 1 Je mi to tak;

str. 116: 10 Pavel Mrázek; 20/21 Pavel osaměl. Vytáhl si límeč a upjal pevně kabát. Potom; 23 aby se toho zbavil; 23/24 tíhu, která přesto je tak; 25 za bílých nocí; 28 jako prve. Snad proto, že ji vídal ve dne, kdy běhaje z přednášek do přednášek vyměňoval s ní několik kvapných slov. Setkávali se;

str. 117: 1 po rozkřičených ulicích; 12 <Viděl> Uvědomoval; 18 poněvadž často myslil; 35 Může žít, když;

str. 118: 5 Jsi samotář, — a lidi; 10 Naopak třásl jsem se strachem, nevěda, kam;

str. 119: 2 Uviděl jsem, že; 7 jako by si teprve uvědomil; 15 Vše bylo mezi nimi; 18 Ale viděti; 20 nestačí. Víím; 21 možná, — že ještě

nedívám; 26 strom, — hora, — komín, — člověk; 28 ale neodsuzuješ;
str. 120: 11 které bylo; 14/15 hlavou, který jí kývá a neslyšně; 22/23
Klamal jsem se nemoha; 29 na něž bych se mohl

Str. 121 *Jedovaté milování*. Rukopis ve dvou sešitech S 28 (na str. 1—71) a S 29 (na str. 1—27) v černých polotuhých deskách. V S 28 na str. 2 datum 6. I. 1920 *Prostějov začato*. V S 28 text od začátku ke slovům *půjde za ním*. (zde str. 134, ř. 22), v S 29 dokončení. Psáno jen na lichých stránkách. —

Původní znění na str. 121: 3 v jejich ústech jaksi; 20 mohli-li by říci; 32 ač řečený to; 32 ony ostny; 33/34 které <rvaly> klidně a neslyšně <přetrhávaly> přestřihávaly jeho; 34 snění, jako nůžky šedivou přízi. Bylo;

str. 122: 5 Hovořívají často nejhrozněji; 6 her. Ale věřím, že každý myslí si; 12 mnohdy ohavné; 27 vznešeněji, <šeptal k ní francouzsky> skládal velmi primitivní;

str. 123: 1 <A přece stalo se, že <osud> po prvé políbil mezi dveřmi> Přesto; 2/3 měli své lásky; 5 buď »Tvá« nebo »Tvoje nejm[?]; 18 to mu stačilo; 29 o černé, železné lůžko;

str. 124: 2 modlil se a plakal; 5 krok přes velmi bol[avý?]; 5 <Když> Oči; 13/14 odkudsi vezmou se; 16/17 tělo se chvěje, — jako by jeden pór nedůvěřoval; 20/21 — blednou a přepřlňují se krví; 25 ve kterém se vaří krev;

str. 125: 3 *pokračuje*: Pozdravil ji tím spíše, že byla té chvíle bez milence a že při pohledu na ni zapomněl na páchnoucí trávu; 4 A Olga; 18 ke splavu na vrbové větvičky; 24/25 naprosto nepochop[itelného].; 27 stati, které jednaly; 31 chloupky jako na; 32 trochu protivné;;

str. 126: 2 Nuže pojďte!; 7 *pokračuje*: Na polích bylo plno lidu; 15 rozumějí si, jdou-li; 25 skropeno jakousi dlouhou; 27 <Šel> Nemluvil; 32 bylo tak, že;

str. 127: 5 všechno s něho zase spadlo; 6 A její; 7 A malé; 9 že se až Olga ohlédla; 10—16 žensky. Celé její ženství vyběhlo jí vstříc a vstoupilo jí do jejích očí, které v tom okamžiku staly se náručím pro <celého toho> celou tu druhou půli světa, — pro půli lopotící se, — ušvanou, udýchanou. —

Dětičky klekly a Fráňa chytl Olgu za ruce a řekl hlasem, kterému se sám podivil, jak byl zcela jiný <jako by zvony>:

»Slečno Olgo, — slečno Olgo, — nechoďte tam za těmi kamarádkami. Pojďte, půjdeme touto cestou spolu a budeme si vykládat.«;

20 Fráňa vzal; 23 krvácí; — a protože jeho srdce bylo rudé jako krev a jeho rty jako srdce a její rty jako <její> jeho krev. A krev mu; mezi 24 a 25: Pili.; 25 zato Olga; 35 *věta uvozovací připsána tužkou*;

str. 128: 4 Jeník byl chlapec; 24 někoho, s kým;

str. 129: 8 nenávistně a řekl mu.; 8 svá slova; 14 tragickým. Má-li ona dosti čisté oči, můžeme pro čas vložit do nich všechn[o]. Neboť stává se.; 21 A ten viklající; 23 syrovo, surovo.; 25 dokonce slyší; 30 a vidí něco zcela; 31 proč ten lišejník;

str. 130: 5/6 proto, aby měli vždy něco; 13 zaujímali totéž místo; 16/17 v něm velmi čistá; 22 ruce. Ale Olga dosud nikdy; 23 a žena odcházela; 31 zmatení chvělo se; 34 mám tě rád! — <a tomu ona zplna roz[uměla]> a to ona zplna chápala.;

str. 131: 6—10

»Mám, Fráňo, — ale nech mě, — <dnes ne> alespoň dnes.«

»Nemáš mě ráda.«

»Mám.«

»Nevidím toho.«

15 spěchala. Žádný neřekl ani slova, a bylo jim; 20 na prahu jejich; 25 tam bylo napsáno, co se stalo.; 30 A tu; 32 A potom také, —; 33 na něco. Nebylo v tom už bezprostředníh[o];

str. 132: 4 až jí prsa se roztančila.; 11 Když potom smích; 16 u ní v pokoji.; 19/20 a že stalo se mu to přirozeností.; 22 bolestně připomenouti.; 26 Snad nebylo to na; 28 milováním, neboť bylo; 34 na hranicích jejího panství;

str. 133: 2 stala se jinou v zcela; 6 měli; 8 celý den jejich; 9 a oni jako by stále se; 33 ráda. — Říkali;

str. 134: 10/11 lamp, probudilo se: *☞* viděl s nesmírn[ou]; 28 obrátil, ruce sepjal a prosil, — všechno; 31 *pokračuje*: Hrdost jeho plakala a on jí rdousil hrdlo, — aby neslyšel její hlas.; 37 smířil se s ní do té míry, jako;

str. 135: 1 žil a prosil; 5/6 aby <dnes> dala mu dnes vše; 17 A předměty.; 24/25 jako srdce nechtěla zmizeti.; 29 Na stěně mám klavír;

str. 136: 6 vyděšena a uklidnila se; 8 Večer bezpečně vyběhla; 12 do jeho ramene tak zcela nově; 13 jejíž muž vrátil se; 16 častěji. Bylo tak krásně v;

str. 137: 18/19 půdu, žádostivou, rozpukanou.; 27 kvůli lži samé. Poněvadž se <její> sama také už dosycovala, —; 30 nevinnému trpění; 31 kdo jim je prudce vyčítá.; 32 tím spíše, že zpozorovala.; 35 hrubý a <tak> tolikráte jí říkal, že;

str. 138: 1 šelmovsky pozdravovala Pepíka; 2 a lehávala večer;
10 když do dlouhého; 21 s ním chodili v noci;

str. 139: 23 prachšprosté; 30 Když potom; 34 mnoho pocho[pení]

Str. 140 *Miluška*. Rukopis S 30 je na 26 čtvrtkách bílého nelinkovaného papíru v obalu z přeloženého bílého listu a celek vložen do černých sešitových desek. Bez názvu, ale na str. 1 podtrženo červeně, snad Wolkrovou rukou, první slovo textu *Miluška*. Povídka vznikla asi na počátku roku 1920, soudě podle grafické podoby rukopisu, podle povahy textu a podle reminiscencí na vlastní autorovy zážitky, na př. pobyt v Tatrách o prázdninách 1919. —

Původní znění na str. 140: 16 že jenom; 25 ve které se doporučuje všem; 28 lesním myslivcem.;

str. 141: 1 příliš bílé skvrny;

str. 142: 10/11 neboť stával se hrdý; 14 Ale sotva tam chtěla; 17/18
Λ když přestali za obrovského; 28 nejgraciously, neboť zde; 30 celá unavená a;

str. 143: 4 mlčel hlavně proto; 18 býti myslivcem, — že ano.«; 21
v jarních plískanicích, — přece už je cítiti vůni jarního slunce; 23
Bývá nejvíce; 24 jedny svoje nové kalhoty, které;

str. 144: 6 jen s kolegy-krajany; 22/23 že chodíte; 28 Zpíváme a
mluvíme;

str. 146: 5 smála se ona; 10 kalendářní pohádky; 15 neboť tato
děvčátka; 16/17 aby to viděly i; 17 též shora; 27 sedl si do trávy;
36 po každé, když ji vidíte?«;

str. 147: 1 <Nebolí vás to> <Oh, to je> Oh, to; 2 Jan troch[u]
zamračeným; 27 nerozumíte, ale; 29 hlad anebo nedostatek, tak;
32 za nutné a proto;

str. 148: 7/8 Spíše bych byla mnohdy řekla, že žádný; 23 *mezi*
slovy neodtáhla. a Jan: »Mívám také hlad?« řekla znenadání. »Hlad
po něčem krásném, překrásném, co se objeví a zapálí celého člověka
v jediný plamen. A bývám«; 23/24 když maně zavadil <o její ruku>
o ni; 25 slepá, — ani se nehnula; 27 pušku byste do nich;

str. 149: 8 byla to teplá;

str. 150: 23 tupých lidí. <Opravdu,> <Má pravdu ten spisovatel,
který říká, že náš život někdy ne> Nerozumějí; 27 <Janovi bylo
líto> Jan; 31 když sedím u stolu; 35 musím být sama při snění;

str. 151: 18 o všem mluvit, <ale tu, kde jind[y] nemohla najít>;
23 Ale ona; 30 <Jsme-li> Máme-li;

str. 152: 7 kolem něho jaksí ztěžkl; 10 mezera, — mezera dvou lidí
jiných očí, —; 17/18 srdce, — zůstala

Jádrum oddílu je Wolkrův cyklus *Básně v próze*. Časově mu předcházejí dvě prózy z fasciklu *Črty* a próza *Láska*, ve dřívějším vydání zařazená mezi povídky. Z pozdějších prací je *Obraz, který jsem dostal* přiřazen k cyklu *Básně v próze*, protože je k němu připojen i v rukopise. Po cyklu chronologicky následují ještě básně v próze *Barvy* a *Hřbitov*. Mezi různočteními 9. a 10. čísla cyklu uvádíme koncept básně *Přítel*, která do definitivního znění cyklu pojata nebyla.

Str. 155 *Nálada*. Zde otištěno po prvé. Rukopis je v obalu *Črty* (viz pozn. ke str. 21) na str. 4–5. Má podtitul *Lyrická báseň v próze*. Podle pořadí prací v *Črtách* vznikla mezi 11. březnem 1916 a 10. únorem 1917. —

Původní znění na str. 155: 8 Však obzor; 25 jsou matné, ale; 26/27 my chápeme <život> a vidíme život <v očích> a světy v očích

Str. 156 *Nálada*. Zde otištěno po prvé. Rukopis je v obalu *Črty* na str. 6–7. Pod přeškrtnutým původním titulem *Odvody* titul definitivní. Vlevo vedle názvu datum 10. II. 1917. Od slov *Zahnul jsem sa roh* (zde str. 156, 29) psáno tužkou. Bez autorových oprav v textu.

Str. 158 *Láska*. Rukopis je ve složce sešitových linkovaných listů s povídkou *Jízda* (viz pozn. ke str. 45) na str. 14–15. Podle grafické podoby rukopisu a podle thematických a výrazových prvků textu řadíme básně chronologicky před cyklus *Básně v próze*. —
Původní znění na str. 158: 18/19 kolikráte se rozcházel, kolikráte se zase sešli; 21 pouze Viktor; 31 Viktor odešel

Str. 159 *Básně v próze*. Rukopis cyklu je ve školním sešitě S 20 v měkkých modrých deskách s titulem a podpisem na štítku. Na str. 1 je přeškrtnutý původní titul cyklu *Noc*. Na str. 2 vlevo nahoře datum: *Září 1918*. Na vnitřní straně zadní desky datum: 2. IV. 1919. Jednotlivé básně jsou číslovány. V textu číslování vypouštíme.

Str. 159 1. *Poledne*. V S na str. 3. Znění v S předcházel koncept psaný tužkou na růžovém lístku (v archivu ZW) ve fasciklu *První náhozy a myšlenky*. —

Koncept zní: Poledne přineslo prudké vůně <příliš omámené> <mdlé,> které mě omámily. <Jsem omámen a smuten tak jako> Jsem smuten, paní, jako vaše oči a chvějí se právě tak, jako vaše

bílá ruka, < kterou svírám svou dlaní > v mé dlaní. < Mé nervy rozzhavily se v bílé chvějící se struny. Struny mých nervů napjaly se, že hrozím > < obávám se, aby jejich kovové uzly mě nezaškrtily. A přece, paní > Mé nervy napjaly se jako struny, které třesou se při každém vašem pohledu. Nezbyvá mi, než hrát píseň. Nuž, zazpívám vám píseň hrdých žebráků, kteří v poledních plamenech sní o čistých a ledových hvězdách Pálnoci.

Str. 159 2. *Vzpomínání*. V S na str. 4. Kromě toho existuje koncept psaný tužkou na růžovém lístku (na druhé straně koncept básně v próze *Poledne* — viz předchozí poznámku). —

Koncept sní: < Jsme na rozcestí, drahá, a nutno se rozejítí. Vím, že vichřice ani dešťová smršť nesmyje mi se rtů vůni vašich polibků. A v srdci svém, — v té [?] lucerně, — ponese si plamen, který rozžehl se ve vaší duši. > < Jsme od sebe tak daleko, že někdejší vaše polibky, které > Byl také úplněk, když jsme se po prvé políbili. Vím, bylo to v lesní rokli, na skalnatém mostě. Však dnes jsme sobě tak daleko, že < všemu tomu > vše to zdá se mi stříbrnou pohádkou. Vzpomínám a hledím na měsíc. < Kolikrát se od těch dob naplnil? > Zda víte i vy, kolikrát se od těch dob naplnil.

Vím, že jest pošetilé přemýšletí, zda také vy vzpomínáte. A přece přemýšlím a jsem < důvěřivý > plný teplé důvěry, neboť miluji sladkou píseň o měsíci, který vzpomíná i na oblaka, jichž se kdysi dotekl.

Str. 159 3. *Rozhovor*. V S na str. 5—6. Ve fasciklu *Způsob Jiřího* tvoření je zachován koncept psaný tužkou napříč přes linky na poloviční listu vytrženého ze sešitu. —

Koncept sní: Mluvili jsme mnoho o vznešené kráse, svobodě a božské rozkoši v naší staré hospodě. Kouř válel se v opilých vlnách začouzenou jizbou, < řinkot > a sklenice po okraj naplněné těžkým, žlutavým mokem křaplavě vřeštily < a >. Kdesi v koutě, kam nemohl náš zrak proniknouti, hrál na rozladěný klavír žebrák-muzikant rojí bledých nevěstek a vyžilých mladíků. Občas házeli jsme mu do špinavého klobouku peníz a hovořili dále o vznešené kráse, svobodě a božské rozkoši.

A proč teď, přátelé, když vyšli jsme do noci, — smutně < jste > jsme se zamlčeli? Nebe jest plné úžasných hvězd, které blednou a chvějí se v křehké své nádheře. < Měsíc zapadá > Domečky jsou tak bílé a jejich stíny tak čisté. I panenská lúna vyšla, — a < vy přec již nehovoříte > < kráčíte mlčky > my přec již nehovoříme o vznešené kráse, svobodě a božské rozkoši.

Str. 160 4. *Mé myšlenky*. V S na str. 7. K básni si autor nejdříve načrtl koncept na půlce linkovaného listu ze sešitu (na druhé straně koncept *Rozhovoru* — viz předchozí poznámku). —

Koncept zní: <V noci vrhá má duše tak bizarní myšlenky, jako> V noci jsou mé <myšlenky> <halucinace> halucinace tak bizarní jako stíny starých, zapadlých domů. Divím se jim častokrát sám a tiše si je šeptám, — dají-li se vysloviti. <A> <Vždyť i slova jsou v noci tak ku podivu přítulná.> Proč dnes, dívám-li se na nebesa chvějící se mezi miliony hvězd, mám představu <ohromného žaláře> ohromné žalární mříže, do které jen <hvězdami> paprsky <pro> line se záře <z onoho věčné> jakéhosi věčného dne <slunce,> <které bych>. A má <vise> fikce jest tak dokonalá, že slyším i na svých nohou řinčení těžkých, jako by <věky> nekonečností okovaných okovů.

Jak bizarní a pošetilé jsou noční mé halucinace!

Str. 160 5. *Luna*. Otištěna v časopise Ruch I, 1919, 6 (24. IV.), str. 1. Rukopis v S na str. 8 je shodný se zněním v časopise s jedinou odchylkou v první větě (zde str. 160, ř. 20), která v S zní: *Má známá, — dnes v noci chtěl jsem jít zpívat pod vaše okna*. Jsou dčchovány dva koncepty (A, B) psané tužkou na polovici listu vytrženého ze sešitu. Jsou uloženy ve fasciklu Způsob Jiřího tvoření. — *Koncept A zní*: *Známá, — dnes chtěl jsem jít zpívat pod vaše okna. Slíbil jsem vám to ve dne, když líbaje vás, <odkrýval jsem> <poznával> obdivoval jsem všechny doteky krásy, jež <se> vás kdy <dotekla> políbila.*

<A> Víte, proč nepřišel jsem zazpívat? Svedla mě luna, <vysoko nad> zasněná vysoko nad zemí, plná nepoznaných krás.

Šel jsem za ní, zapomena

Koncept B zní: *Známá, dnes v noci chtěl jsem jít zpívat pod vaše okna.*

Slíbil jsem vám to kdysi při polibcích, když poznával jsem <dotek[ky]> všechny doteky krásy na vašem těle i duši.

Však nepřišel jsem, — neboť svedla mě luna. Luna, zasněná vysoko nad černou zemí, se zvláštním nepochopitelným úsměvem, daleká a nedosažitelná.

Celou noc vábila mě za sebou a já marně vztahoval k ní ruce. Zůstala mi neznámou, i když zbrunátnělá <zapadla> padla v objetí dalekým horám.

V tom jest půvab nekonečné lásky: poznávati, ale nikdy nepoznati.

Str. 161 6. *Já*. V S na str. 9. K básni byl napsán koncept tužkou na útržek bílého papíru (na druhé straně koncept B básně *Luna* — viz předchozí poznámku). —

V S na str. 161: 5/6 jako žebrák,

Koncept zní: Říkáte mi, že jsem bláhový snílek, — ale budiž. <Líbí se mi lépe snít v noci> <Oh, přijďte vy všichni pracovníci pod <báň čistého nebe> hvězdnatou báň a pohlédněte na svoji práci.> Přes celý den budu nosit s vámi vodu <do cisterny, kterou nikdy nenaplníme> na <nekonečné> velké vaše zahrady, — ale večer nechte mě snít.

Nemám rád dne, poněvadž naplnili <jste> jsme jej množstvím ohavných skutků <a>. <Miluji noc>

Však neříkejte mi: »idealista«!

Odešel jsem skrýt se do noci, poněvadž <ztratil> promrhal jsem všechna slunce, která <dal> světil mi den.

Str. 161 7. *Paláce štěstí a rozkoše*. V S na str. 10. —

Původní znění na str. 161: 14 leč tikot; 17 dva ironičti žebráci.

Str. 161 8. *Bouře*. V S na str. 11. —

Původní znění na str. 161: 24 rozdrtití černou svou dlaní.

Str. 162 9. *Matka*. Otištěna v časopise Ruch I, 1919, č. 6 (24. IV.), str. 1. Rukopis v S na str. 12. —

V S na str. 162: 6 čekají u cest jen lupiči; 8/9 bloudí jen zasněné víly. A ty; 13 z <těch> těchto starých stěn.

Koncept k básni psaný tužkou v sešitě, do kterého Marie Horáková opsala Wolkrův deník Té které patřím, na str. 1. *odzadu zní*:

Mé dítě, proč zase chceš odejít do temné noci? Poslyš jen, jak hrozně <šumí> kvílí jasany pod naším oknem!

Neslyšíte již dobře, matičko. Jasany <zpívají překrásnou píseň o bledém měsíci> chvějí se rozkoší, neboť líbá je bílý měsíc.

<Nechoď, mé dítě!> Bojím se o tebe, mé dítě! V pustých nocích <potulují se> číhají u cest lupiči a vrazi.

Nestrachujte se, matičko! <V mých nocích> Na mých cestách bloudí jen teskné myšlenky. A ty mě navštíví a obdarují.

Pošetilče! Zůstaň raději u teplého krbu. Což není ti tu teplo a příjemně?

Nemohu, <matičko! Jest tu horko k za> <Zdá se, že vzduch> <Zakl bych se dusným vzduchem, —> Dnes je mi tu tak úzko, že

bych se zalkl dusným vzduchem, <který dýchají ty staré stěny> vyvěrajícím ze starých stěn. <Jdu. Sbohem. Jdu, maticko.> Vaše lampička bliká jako svíce nad hrobem a venku září miliony hvězd nad nekonečným životem. Sbohem, maticko!

Přítel. V S chybí. Zde v poznámkách uveřejňujeme po prvé text básně, k níž je znám pouze koncept psaný tužkou v sešitě s opsaným deníkem *Té, které patří* na str. 2 odzadu. (Viz i předchozí poznámku.) —

Jak to venku skuhrá, burácí a skučí!

A já tu tiše sedím s tebou pod krvavou září tvé lampy, obávaje se, abych nestřásl s duše delikátní <snění> rozkoš. Poslouchám tlumený tvůj hlas, ale nerozumím, poněvadž opájím se jeho chvějícím tónem. Dívám se do tvých očí, jako do vln zadumaného jezera.

Str. 162 10. *Stezka.* V S na str. 13. —

Původní znění na str. 162: 18 ale cítím, že; 22 po obou jejich stranách; 23 aniž bychom věděli, kdy.; *mezi 23 a 24 šprt:* Uvidíte, jak se vám rozvíří krev, nepoddajná.

Báseň má dva tužkové koncepty (A, B) v sešitě s opsaným deníkem Té které patří na str. 3 a 4 odzadu.

Koncept A zní: Jdu s Vámi, drahá, pustým lesem a schází mi jen malounko <abych Vám> a utopím se v zelených <Istivých> vašich očích. Vy se též chvějete, — cítím vaše rámě. Což i vy se mě bojíte? Ah, — dva dravci, kteří <nešidí>

<Nemysleme, — doposud> Nepřemýšlejme ještě, zda půjdete vy se mnou či já za vámi. K ránu je ještě daleko. Pojďme, přitisknutí k sobě co nejužěji touto nebezpečnou stezkou. Vpravo i vlevo zejí hluboké rokle a každou chvíli budeme se moci zřítiti. Jak je to krásné, že měsíc nevyšel.

Nuž pojďte, — budeme se učit: milovat život.

Koncept B zní:

Jdu s vámi, nepoddajná, černým, <nepřoniknu[telným]> mlčícím lesem. <Schází mi málo> Nevím, zda chvěje se vaše rámě či mé, ale cítím, že než vyjde měsíc, jeden z nás v tomto boji podlehne <a druhý že bude>

Však nepřemýšlejme <ještě> o tom. K ránu je příliš daleko. <Pojďte> <Dejme se, úzce k so[bě]> Pojďme, přitisknutí k sobě co nejužěji touto nebezpečnou stezkou. Není tu viděti ani na krok a z obou stran zejí přehluboké rokle, <do nichž> <o nichž budeme

věděti, aniž bychom je viděli.> do nichž budeme se moci zřítiti, aniž bychom věděli kdy. Uvidíte, jak rozvíří se vám krev, nepoddajná. Nuž pojdte, budeme se učit milovat život.

Str. 162 11. *Mé město*. V S na str. 14. —
Původní znění na str. 163: 4 v košatých korunách starých stromů.; 8 V dále štěkají psi

Str. 163 12. *Dopis*. V S na str. 15 a 16. Vedle přeškrtnutého titulu *Okno* titul definitivní. —
Původní znění na str. 163: 19 v rezavých vratech.; 20 aniž by již chápali.; 20 Víím, — zachvěla se.; 23 z mladých, bílých <ze svěžích> růží.

Str. 163 13. *Hvězdáři a básník*. V S na str. 17. —
Původní znění na str. 164: 1 »A co hledáš ve hvězdách ty, zasněný básníku?«

Str. 164 14. *Příchod podzimu*. V S na str. 18. —
Na str. 164: 14 veselý chanson (*nadepsáno bez provedení opravy*)

Str. 164 15. *Vyhnanec*. V S na str. 19. —
Původní znění na str. 164: 22 tělo mé chvěje se

Str. 164 16. *Sny*. V S na str. 20 a 21.

Str. 165 17. *Neposlušný*. V S na str. 21. —
Původní znění na str. 165: 18 aniž oslabovati; 19 tázají se; 22 na tu prospěšnou;

Str. 165 18. *Delikátní podvod*. V S na str. 22. —
Původní znění na str. 165: 28 Sevšední vám tak; *mezi 29 a 30* Ve skutečnosti jsou ženy velmi naivní, — a ve snách velmi duchaplné.;
str. 166: 2 vaše těla se třesou,

Str. 166 19. *Námořník*. V S na str. 24 a 25. —
Na str. 166: 24 za kotevní připsáno v závorce tužkou lana

Str. 166 20. *Bolesti*. V S na str. 26 a 27. —
Původní znění na str. 166: 30/31 vystupují do očí;

str. 167: 7 <Drsně> Zlostně cos skřehotali; 10/11 zdály se mu býti nejtrpčí a nejtěžší z celého světa.; 12 ta vznešená bolest, která

Str. 167 21. *Dítě*. V S na str. 28.

Str. 167 22. *Stello*, V S na str. 29 a 30.

Původní znění na str. 168: 8 mnoho uslyšíme v těch stříbrných; 12 velikým očím ještě rozzářeným

Str. 168 23. »*Piskuláky*«. V S na str. 31 a 32. Kromě toho existuje tužkou psaný koncept na listu bílého papíru ve fasciklu Menší črty (v archivu ZW). —

Původní znění v S na str. 168: 21/22 Ještě tolik si pamatuji;

V konceptu na str. 168: 18 probouzel jsem se v noci na své; 19 V oněch černých tmách; 21/22 strašidel a <tajemných loupežníků — černokněžníků> loupežníků. Kři podivu: životních lupičů jsem <nevzpomínal, ale děsil jsem se vždy> nikdy tolik se neděsil.; 23 vidin ani tajemných mrtvol.; 24 Tehdy hleděl; 25 malý, <všemi op[ušťený]> ustrašený, osamělý; 27 daleko od něj; 28 tetelil a <který> nejvíce doléhal; 30 Tehdy stávalo se; 34 A ono teskné; 35 na mě skoro vždy kouzelně.; *pro text od slov* skoro kouzelně. *je v konceptu ještě jeden náčrt*: kouzelně. Zdálo se mi, že slyším pozdrav jakéhosi dobrého a silného, který <přichází> bdí <nade> <a ostražitě pozoruje všechno zrakem vítěz[?]> <přemo[?]> uprostřed spících <a jehož oči v temnotách plápolají jako> a <který> kterému jsem věřil, že má moc zahrati všechny zlé vidiny z celého města.

Uklidnil jsem se tolik, že zaslechl jsem z vedlejšího pokoje oddechování matčino, položil jsem hlavu na podušku a usnul jsem zase tichým dětským spánkem. <Býval jsem jako dítě velmi důvěřivý, poněvadž věřil jsem sice i ve strašidla <i>, ale též v dobré a mocné »piskuláky.«.>;

str. 169: 5 usnul jsem tichý a

Str. 169 24. *Ticho*. V S na str. 33 a 34. V pravém rohu nahoře poznámka tužkou: *Koncept v seš. konceptů I*. Koncept je v sešitě v polotuhých černých deskách na str. 32 a 33 psaný tužkou. —

V S na str. 169: 19 A duše moje;

V konceptu na str. 169: 8 u mě jest tak teplo (*pův. i v S*); 9 stačí <bledý> pohled; 10 který diskretně pohlíží; 12 <Snad je mi> A je

tu; 13 Ticho nesmírné duše setkavší se s nekonečným tichem mé duše.; 14 A jest mi snad teskno.; 15 kteří řekli mi; 19 A duše moje; 20 tak neslyšnými kroky; 22/23 <Snad se> Jen chvěje se chvílemi velmi zlehounka, velmi tichounce jako hvězda na nebesích.; 25 <Zapomněl jsem> Snad zapomněl jsem; 28 bojím se té věže kostelní, ukryté v <šeru> temnotě; 29 Bojím se těch hrozných

Str. 170 25. *Za Tebou půjdu ...* V S na str. 35. V pravém rohu nahoře poznámka tužkou: *Koncept na samostatném listu*. Koncept je psán tužkou na zadní straně formuláře bankovního účtu a je ve fasciklu *Způsob Jiřího tvoření*. —

V S na str. 170: 6 Za Tebou ponesu;

V konceptu na str. 170: 3 z jejichž oken blikají nečistá světla; 7/8 jak <lesknou> dravě; 9 Za Tebou se povleču, vražednice moje; 10 abych <viděl tě> nejsíleněji Tě miloval,

Str. 170 26. *Po rozchodu*. V S na str. 36. Vpravo vedle názvu datum 31. I. 1919. —

Původní znění na str. 170: 18 Již se nevrátíte ...

Str. 170 27. *Posdravy z dálky*. V S na str. 37. —

Původní znění na str. 171: 1—2 Oh, vaše úsměvy byly stříbrné tak, jak zlaté byly vaše vlasy. (*připsáno tužkou*)

str. 171: 3 ku vlastní; *nad sešel nadepsáno* sejda

Str. 171 28. *Dešť*. V S na str. 38. Vpravo vedle názvu datum 15. III. [1919].

Str. 171 29. *Své milé, I*. Otištěno v časopise *Sladko je žítí* 1919, 15. května s titulem *Odešlaš dříve, než jsi přišla*. V S na str. 39. —

Původní znění na str. 172: 1 zlační?; 2 že mé ruce tak dlouhým vzpínáním se po tobě <sesílí> zesílejí tak přílišně, 3/4 *nadepsáno* řečavými *bez provedení opravy*.

Str. 172 30. *Své milé, II*. V S na str. 40. —

Původní znění na str. 172: 8 — oh, už nezlobím se; 14 »Jak můžeš se bláhový obávat, že ji

Str. 172 *Obraz, který jsem dostal*. Rukopis je na linkovaném sešitovém listu, vloženém do sešitu S20. Na konci textu datum 29. IX. 1919.

Str. 173 *Barvy*. Rukopis je na první straně sešitu S 32, ve kterém je povídka *O Františku muzikantovi*. Na konci textu datum 29. IX. 19. Nad titulem tužkou poznámka: *Nesázet*. Napravo podél textu červenou tužkou: *Jak dovede pokazit mladíka tahle dekadentní frajeřina*. 17. III. 23. —

Původní znění na str. 173: 13/14 které se mi budou už ne snad líbit, ale <pouze> které budou

Str. 174 *Hřbitov*. Rukopis je v sešitě S 13 na str. 18.
Původní znění na str. 174: 11 listí, krvavé a ztrouchnivělé, kříží

Str. 175 POHÁDKY.

Oddíl zahrnuje Wolkrovy mladistvé pokusy o pohádku. To, že při komposici svazku byl oddíl zařazen za Básně v próze, je odůvodněno jednak časovým vznikem pohádek v r. 1919 o prázdninách po maturitě na Slovensku ve Stražově, jednak tím, že svým způsobem navazují na jeho tvorbu v oblasti básní v próze.

Str. 177 *Pohádka o bledé princezně*. Otištěna v časopise Ruch II, 1919, č. 2 (13. X.), str. 24—28. Rukopis je v linkovaném školním sešitě S 21 v černých polotuhých deskách na str. 3—21. Na konci textu datum 6. IV. 19. Na vloženém listě u str. 9 vložka od slov *Byl pak* (zde str. 179, ř. 13). —

V S na str. 177: 4 a přece <zdál> zdají se býti křehký; 5 výklenky a úzké vikýře; 6/7 A kolem byl hvozd, uspaný staletím ticha a nehnutí, zamyšlený; 12/13 skaliska a konečně —; 13 jen výjimečně; 14 jako starý, omšelý zámek —; 15 ostýchavě, jako s tajnou úzkostí; 17 ve Vysoké Věži, která vyrůstala přímo ze skalisek nad mořem, a dívala se; 18 na <vody> zneklidnělé vlny; 20 že možno <i soudit> <se domnívat> <podezírat její zrak z této změny, neboť> se domnívat; 21 sklouzl se do černých; 22 bolestný <úsměv modře>, modravý úsměv na ztemnělých; 26 Severák, mnohdy divoký a bouřlivý, ale většinou; 28 kus šedivé omítky; 29 s kratičkým a zdušeným; 30 které klenulo se; 31 <Ah,> Zdálo se, že ono celé jest setmeleno; 35 šustěly; 35—178, 1 Princezna tím mnohokrát byla vyrušena ze svého snění;

str. 178: 1/2 že někdo jí něco; 2 před večerem se ztráceli; 6—7 Služebníci používali malého můstku, který vedl ze zadního nádvoří

přes hradní příkop na zarostlou stezku. Princezna však; 9 veliký, zpuchřelý most; 10 jako by měla; 11 *pokračuje*: Ostatně, jak jsem již pravil, i ona i služebnictvo vycházeli velmi zřídka <a jen v případech nejvyšší nutnosti>; 13 *není odstavec*; 13/14 jest jediným ztlumeným paprskem slunce; 14/15 byla oné neurčité krásy; 16 vzpomnout; 16/17 navýsost něžné; 17 jak zlatý; 18 ruce byly <jako> bílé pestíky; 20/21 žilek, které v zápěstích se chvěly; 22 který položil se do jejích jasných očí; 23 <tichým, slabě altovým hlasem> tichem slabě altového hlasu; 24 zvláštní mystický závoj; 24/25 u nich podivný, netušený význam; 25/26 svojí jednoduchou prostotou; 26 slavnostnosti; 28/29 dotekem jejího těla; 29 střevíčky, ah <malé,> <lehoun[ké]> tak maličké; 29/30 z bílé <alabas[trové]> hladké kůže; 32 všichni museli ji slyšeti; 32/33 Bloudila šerem, které snad tisíce let se neusmálo, podivnými chodbami; 33 stále zvláštní, plísni páchnoucí; 33/34 a dlouhými, vysokými sály, kde; 34/35 štítý, <sošky> prapory, roucha; 36 a o jejichž dávném účelu jen snila. Vše bylo prosynceno tou posvátnou vůní minulého a zemřelého, co rozpadává se, uhelnatí, aby atomy svých atomů tvořilo budoucnost a nekonečnost. A Princezna alabastrovými svými rukama probírala se; 37 plných podivuhodných pokladů;

str. 179: 1 a tak čistě; 2 poslouchá <příliš> něco příliš; 4/5 pokoj, <temně> ověšený temnými, těžkými čalouny; 5 sešeřel <vždy>, kdykoliv; 6 vždy <do něj>, když cítila; 7 A tam; 8 do temných stínů dumávala celé dlouhé odpolední, když; 9 mraky chvěly se na nebi a líně vlekly se od lesů; 10 galerie zašlých, rodinných obrazů, malovaných dávno zemřelými umělci a dávno zaniklými metodami. Z červotočivých; 12 *pokračuje*: Však princezna, — její duše měla oči velmi rozevřené, — viděla zřetelně všechno a bezpečně četla ve vyhaslých skvrnách zraků, neboť vše to byli předkové, majitelé onoho zamlklého zámku a duše ještě zamlklejší, o nichž všech zachovaly se tradiční povídky, které vyprávěla jí chůva s posvátnou úctou, ukazujíc vyhublým prstem na jednotlivé obrazy.

<A> <Všichni tito pradědečci, prastrýci a pratety dívali se na ni, přitisknutou k rudým kamenům krbů, za šera hasnoucích odpolední se zvláštním, starostlivým pohledem; bylať poslední <, poslední větévka> větévkou starého, šlechtického rodu a království, kdysi slavného a bohatého.>; 14 Před tímto chůva vždycky povzdychla a princezna neopomenula nikdy co nejhluběji pohleděti do velikých, rozevřených očí, <že> které asi; 17 Byl to její; 18 odešel kdysi ještě před; 19 <Patřil mezi ony členy rodiny, kteří odvážili se> On byl

jediný, který odvážil se; 20/21 do onoho neznámého světa, tam <kdesi> za oceánem, <do onoho světa,> který; 23 zálivu <a ti, kteří odešli, nikdy se nevrátili.> obávaje se; 24 a nebo častým; 25/26 Nepřišlo od něj žádných zpráv, žádného ani nejmenšího poselství a všichni pokládali jej již za mrtvého.; 27 poněvadž jeho obraz; 28 ona zvláštní tesknota; 29 která nedá se vyjádřit, poněvadž není pro ni slova. <A> Jí právě; 29 že <onen smutek> ono slovo; 30 v jeho stříbrném pohledu; 32 <A> I obraz; 32 kolem níž bylo tolik; 33 *pokračuje*: Byla to snad jediná tvář, která se poněkud usmívala. Snad proto, že princeznina matka zemřela velice mladá. Jedině otec její scházel v rodinné galerii a obraz její zemřelé matky, vedle něhož civělo tak krutě prázdné místo, — byl jistě následkem toho tolik zasmušilý a zašlý.; 34—37 *chybí*;

str. 180: 1 Však <její> otec princeznu žil.; 2 křídlo zámku; 3 Nepouštěl k sobě nikoho a jen <svou> velmi zřídka, vlivem jakýchsi neznámých okolností <připouštěl k sobě> svou dceru.; 3/4 Byl <neobyčejně> starý a jeho vous; 5 (které byly značně vysoké); 9 aniž si co řekli.; 9/10 museli dovědět se; 11 šedivou svou hlavou a okna pečlivě uzamčil; 11/12 a dcera po jeho návštěvě uzavírala se ve svém pokoji ve Vysoké Věži <a tu>. Tu; 13 u jejích práhů, zdálo se jako ve snu, že; 14 zvuk onen byl tak vzdálený a tichý; 15 do oblastí; 16 kolik jej přesně jest; 17 v šerých pokojích; 17/18 zámek byl mnohem větší, než jeho počet <a>. ; 18/19 které vyznačovaly se tím; 19 mlhy nebes a oblaka; 19/20 vyhouply se mnohem výše; 22 nepřicházeli a zůstávali samotni. Princezna vyšívala; 23 jejichž <obrazem> předlohy; 25 v tlusté, bibli podobné knize, při čemž dle svého zvyku šeptal si slova v cizí, záhadné řeči a pokyvoval hlavou. Jinak; 28 A tak pomalu a klidně; 29/30 žádných <zvláštních> určitých mezníků) <co jest> zda uplynulo; 30 tisíciletí či hodina.; 31 Dny, které neznaly slunce, a noci, jež neznaly hvězd, <minuly> mýjely; 32 do minula, plížily se po zubatých hradbách zámku nevyvolávající žádných ozvěn ani zavolání, jen tišce vše; 34 jedenkráté přihodilo se něco; 35 ticho. Přece v zasmušilých a bojácných šerech pralesů vykřiklo něco, co uděšeně rozhoupalo temně zelené větve smrků a borovic. Však zvuky; 36 *pokračuje*: A tak i on <uhasl> se ozval, aby po něm nastal klid ještě hlubší, těžší a tajemnější.; 37 *není odstavce*;

str. 181: 1 zvykům a starodávným tradicím vyšla si až ku břehu <moře> mořskému, —; 2 v ona smutná místa; 2 do oceánů; 6/7 sešla onam po zarudlých svazích <až v ona místa> a zapomněla na

všechny příkazy; 10 snad stalo se to pohledem na úžasnou; 11 — zdálo se jí, že probudily se jí; 12 na prahy; 13 ale v plápolavý plamen neznámé vášně.; 14 *není odstavec*: Nebe bylo <tehdy> prudce; 15 bledly více a více; 16 příšeří zvláštního jasu <v oněch krajích.> nezvyklého smutku oněch krajin.; 22 odtud, — v <onu> neznámon dál; 26 tajuplné chodby rodného hradu; 30/31 A konečně snila o <muži> Princi; 32 na silných svých rukou dovedl zvednouti její křehouneké tělo; 33/34 a který by tryskem svých nejšílenějších polibků vynesl ji až na nejstrmější pól Lásky. (*konec odstavce*);

str. 182: 1 A slunce; 2 tu záplavu; 2 deroucí se skrze lhostejná oblaka.; 6 jichž <neviděla> nikdy předtím neviděla; 6/7 řefavou sladkostí do její duše.; 7 *odstavec*: Když...; 8/9 vysílená, ale přece rozhodnutá vracela se náhlým soumrakem dlouhých alejí k hradu, který chvěl se tehdy tak úzkostně v předtuchách hluboké noci.; 12 *není odstavec*; 12 že <až ráno> sotva; 13 že odjede do oné země; 14 ve stínech; 15/16 najde tam zahrady; 18 Vzbudila <všechny> služebnice; 20 byla celá již; 21 ani tolik neřivily.; 22 že čekaly na tento okamžik sice ve strachu; 23 neměly již <nic> ničeho jiného než smutný úsměv; 24 Projel sice trochu prudčeji rukou; 25 <ale neře[kl]> a zašeptal; 25/26 tak neodvratného, <jako když řekneme:> řekneme-li.; 27 když blížil se den; 28/29 právě tam, kde včera princezna se odhodlala k náhlému odcestování, přála si dnes nastoupiti na palubu.; 31 chladné, <větrné> jitro.; 31 kameny <ještě> dosud ospale a chladně; 32 o půlnoci narodily se; 34 které lehce se houpaly jako <bílé> šedivé závoje; 35/36 zazářily právě jako ony; 36/37 Vstoupila rychle; 37 konala dnes vše tak příliš; *str.* 183: 1 jako by si nechtěla to ani; 5 temný a chvějící se bod; 6 že <v dálce> z dále; 6/7 k zátoce <něco, co př[ipomínalo]> něco zšeřelého; 9 někteří z plavců; 9/10 odvézti. <»Jest to nízká,>; 11 Jest to; 13/14 Vždyť nikdo nikdy neslyšel, že by kdy byla přistála u těchto skal nějaká loď. Nikdo si nepamatoval, že by byl kdy připlul nějaký pozdrav z dalekého, zámořského světa až v tyto tiché kraje.; 15 *není odstavec*; 17 Čekali. <Vrak, se>; 18 *není odstavec*; 19 boky, které jen nejvyšším okrajem vyčnívaly nad vodou, že <zdálo se> mohly se každým okamžikem úplně ponořiti.; 21 podobný ztrhanému; 23 šedivým, deštivým dnům.; 23 <A> Když lodní trosky se ještě <blíže> více přiblížily; 25 počali rozeznávati; 27/28 hlava tak vysílená, že musela patřiti člověku, který <dlaně své vzpínal nad svoje síly a hlavu vztyčoval> vzpínal ji nad svoje síly a vztyčoval nebezpečně vysoko.; 29 o tom věděla, — <byla symbolem marnosti> a

nabírala každým okamžikem více kalné vody; 32 písmen, <které byl[y]> na přídě; 34 Jest to on; 34 řekla potom; 35/36 »Jest to on, <který> za nímž jsem jela do neznámých dálek, které se mi zjevovaly ve snech. <Vrací se, neboť> Jen on;

str. 184: 2/3 které zvolna se potápěly; 5 Když přinesli jej; 6 <a> položili jej; 8 vlas, který <přilepil> přissál se k jeho; 10 Princezna nahnula se k němu; 10 že ještě <nezemřel> žije; 11—12 *chybí*; 13 *není odstavec*; 13 <zoufale> tichounce pohnul; 15/16 ale přece vím, že jste to vy, — neboť umírám.; 16—19 Země za mořem <zavraždily mě> servavše svými vichory mi <mé> brnění Krásky, — <otevřely mé srdce> vystavily mé bezmocné srdce kopím, napouštěným blátem a prachem rozjetých cest. Zabily mě mé touhy, které <hnaly mě v říše, které> <vykonati> pudily mě <konati věci> <ztělesniti> zhmotniti věci tak krásné, že můžeme <je> o nich jen tak tichounce přemýšlet, že si jich ani nejsme vědomi. Vy; 22 že to jen princezna slyšela; 24 *není odstavec*; 25/27 ke svým prsům a chtěla ji políbiti. Když již dotekaly se; 28 otevřely se jeho mrtvá víčka; 31 vracela se <na vzdych[y]>, aniž se jedenkrátě ohlédla, — k zámku, — zamlklá; 33/34 myšlenka, zakletá svojí subtilní krásou <na věky>, která láme se pod tíží slov, — na věky, na věky do srdce básníkova.

Str. 185 *O růži, která rozkvetla v deštích*. Rukopis v linkovaném školním sešitě S 23 v měkkých modrých deskách na str. 3—25. Na vnitřní straně přední desky údaj 4. VII. 1919. *Stražov — Slovensko*. Na str. 1 titul, na konci textu datum 4. VII. 19. Psáno jen na lichých stránkách. —

Původní znění na str. 185: 6 zvláštní jako krása teskných; 17 pod mým oknem, za kterým; 21 myslím, že mohu ji míti; 22 a šel s ní opatrně zahradou; 31 při trhání svých květů; 35 jak si ji mám co nejvíce přisvojiti!;

str. 186: 1/2 Dědeček podíval se na Snílka a pravil: »Chceš-li; 6/7 někomu skoro tak; 27 Lituji toho, že jich; 35—37 Rozpačité se usmál a řekl si tiše; 36 za zády. Potom si;

str. 187: 6 *pokračuje*: Snílek odešel; 29 na hrob — a bude to jak;

str. 188: 4 byl obraz; 8 stínech! Svítla jako pla[men]; 13 V jejích bílých lupenech; 34 příliš rád, — a že má růže jest; 37 Ah, — nejsou;

str. 189: 19 z lesů, — <neboť>; 23 oči jen p[roto]; 26 na klín a <držel ji> <prudce ji přitiskl v svůj> tak prudce;

str. 190: 2 ostatní, — jako bílé kůstky rozházené; *mezi 4 a 5 odstavec*: Snílek *odstavec*: »Oh, — proč jsem tak dlouho hledal něko- ho, — komu bych dal svoji růži. <Zvadla> Zemřela mi v rukou, aniž jsem ji políbil. Zemřela mi spíše, než byla moje.« *odstavec*: Vstal, —; 6 dívaje se na roztroušenou; 7 k smrti teskno a zvedl hlavu; 13 k nebi, aby staly se hvězdami.

Str. 191 *O zarostlém chodníku*. Rukopis v S 23 na str. 26—30. Vlevo vedle názvu datum 23. VII. [1919]. —

Původní znění na str. 191: 34 samotén. <Byl tam velmi rád, — neboť> Bloudili; 35 v tichých komnatách a vyprávěli si o; *str. 192*: 6 zalesněnými lesy.; 6 *pokračuje*: K večeru pak hřebeny hor svítily rudými pásy a osvětleny západem podobaly se rudým, světélkujícím stuhám.; 13/14 západní hory; 14 stuhu. Zdá se mi, že vlají; 22 a které nechci věděti.

Str. 193 DRAMATICKÉ ZLOMKY.

Oddíl otiskuje Wolkrovy dramatické pokusy v chronologickém pořadí, které tato edice přejímá z dřívějšího vydání. Jako první uveden zlomek *Zrádce*, který Wolker koncipoval za svého prázdninového pobytu v Šumperku v r. 1914. Jako poslední řadíme zlomek *Vítězíci*. Jeho časové určení nejprůkazněji odůvodňuje nálezkem konceptů v kalendáři na rok 1920.

Str. 195 *Zrádce*. Zde otištěno po prvé rozpracování I. jednání. Rukopis je na 5 bílých nelinkovaných čtvrtkách na str. 3—10 psán perem. Str. 1 upravena jako titulní list a u dolního okraje opatřena datem: *Začato 2. VIII. 1914 v Schönbergu*. —

Původní znění na str. 195: 12 stojí Jula. Jest noc.; 21 A silou sice, neb s takovými prosbami;

str. 196: 2 a když mi i ten nic sebral.; 8 v doupatech, — jak zvířata; 13/14 nás ale za tu bohabojnou práci, | co my tu děláme, — andělé mohou vzíti.; 18 a vy tu jste se do hádky; 20 Ba hubí.; 20 Mu třeba jednou již na pamětnou dát.;

str. 197: *mezi 6 a 7*:

Jen pozor, dvéře od komnaty <prý> vrzají,
<tak zpravil mě sluha> sluha mi pravil: »Namastit se mají.«
Já měl mu pomáhat, však uprchl jsem sem.;

7 od starého zbrojnoše; 10 dnes práce mnoho.; 21 *připsáno tužkou*;
mezi 25 a 26 Jula: Již jdu. | Kranich;
str. 198: 4 náš osud; 13 Jsem tvé bohaprázdné řeči; 30 as děsem
hromu;
str. 199: 16 a stoupá k nám.; 17 přichází on sem; 21 nesu vám ten
květ; *mezi 22 a 23* za ni bych dal hned celý svět.;
str. 200: 15 u lidí jste špatných.; 27 Jak jmenujete se?;

*Kromě toho existuje k dramatu náčrt, psaný tužkou na 5 bílých
nelinkovaných čtvrtkách s datem na konci textu: Psáno v Schönbergu
2. VIII. 1914. Pod datem je autorova poznámka: Kritiku na to píše
16. III. 1916 a divím se tehdejší své vyspělosti. A těsnopisem: Toto
dílo posuzoval jsem za přehloupé, ale je v něm dosti slušných myšle-
nek. Je sice příliš romantické, je nedopracované, ale tento rozvrh
je velice slušný. Škoda, že jsem jej tehdy nedodělal. Na str. 3 nahoře
poznámka: Vliv V. Huga. 1917.*

Náčrt k dramatu

ZRÁDCE

OSOBY

1 Hrabě	
2 Jeho dcera Leonora	
3 Jánoš	} loupežníci patrioti
4 Jula	
5 Robák	
6 Kranich	
7 Hraběcí rádce Schischcka	
Sluhové, vojíni a jiní	

POVAHY

- 1 HRABĚ: Tvrdohlavý Němec, který ve svém kraji dusí češství. Jeho jediná vlastnost — láska k dceři. Jest stár asi 60 let. Jeho jednání jest vážné a přísné. Řeč přímá, až drsná. Vdovec. Despota. —
- 2 LEONORA: Zhýčkané německé dítě, žádající na otci všechny možné věci. Jest však přese všechno krásná, ba dovede i býti milá. Povaha její jest mělká, ale ne špatná. —
- 3 JÁNOŠ: Náčelník loupežníků patriotů. Povaha rázná a přímá. Křemen. Vzor lidí. Dohnán k tomu hrabětem, mstí se na něm, jak jen může. Kázeň zachovává. Stár asi 35.

- 4 JULA: Hezký mládeneček. Pravá česká povaha. Dobrá a měkká. Bývalý student. Povolná povaha. Hraje tu největší roli. 20 let.
- 5 ROBÁK: Znázorňuje surovou, drsnou povahu rozeného raubíře, žádajícího jen krev a peníze ne z nedostatku, ale ze libůstky. Stáří než vůdce, asi 40. Člověk ale odvážný nade vše očekávání. Sarkastický.
- 6 KRANICH: Lehkomyslný, své jmění promarnivší člověk. Veselý, k pitce náklonný. Zastává zde jedinou úlohu veselou. Povaha však nikterak zlá, jen milující žerty.
- 7 HRABĚCÍ RÁDCE SCHISCHCKA jest typem zněmčelého Čecha, zbedněného a oddaně sloužícího pánu, týrajícího Čechy.

Jednání první

Les

Loupežníci leží v lese v noci, by se po své namahavé práci posilnili. Dostávají se do svého postavení skrze německého vladaře panství, hraběte, který je utiskuje. Jest proklínán a má se hlasovati, kdože jej se světa sprovodí. Bouře však losování překazí, loupežníci se schoulí a radí se.

Lesem jede právě dcera hraběte a její kůň při panující bouři se splaší a ona i s koněm padá do dosti hluboké rokliny, kdež zůstává v bezvědomí. Její pád vidí na stráži stojící Julia. Bez dovolení odběhne, donese ji omdlelou, položí před loupežníky. Jest dojat její krásou, nevěda, kdo je.

Loupežníci jsou však k tomu lhostejni a hlasují zatím, jelikož bouře již přešla. Julovi dostane se tohoto podílu a musí přísahati, že slibu dostojí.

Mezitím probudí se komtesa a velice jest zděšena, prohlédnuvše své postavení. Jest tázána na jméno. Její odpověď budí velký strach u Julia, který se do ní zatím zamiloval.

Robák navrhuje, aby byla zabita a oloupena. Kranich, aby byla vyvedena za výkupné. Julia mlčí stranou a chvěje se o ni.

Je však rozradostněn výrokem hetmanovým: »S ženami nebojujem«, čímž je komtesa propuštěna a Kranichem vyvedena z lesa.

Pozůstalí chystají se k činu. Julia dostává od hetmana pistoli, kterou má zavraždit hraběte. Jest hrozně rozrušen, neb má zastřelit otce své milenky, nemůže však nic dělati.

Loupežníci odchází, zůstává jen Julia.

Truchlí nad svým osudem v největší rozervanosti duševní.

Jednání druhé

Hraběcí pokoj

Leonora a hrabě sedí u stolu. Leonora vypráví o svém zázračném zachránění. Hrabě ji napomíná, by do lesa ani nechodila, že vždy se jí to tak nepodaří jako tehdy. Že zachránce jejího života (Julu) odmění, i byť by pocházel z toho psího rodu (na myslí má Čechy).

Leonora, která se takto bezděčně na chvíli octla v náručí July, přes všechny nadávky, které od otce slyšela, není k němu v duši lhostejná, což však při její lehkomyšlné a rozmarné povaze nemůže býti pokládáno za pravou lásku.

Hrabě končí tím, že jejího zachránce dle síly odmění, jeho však scudruhy loupežníky potrestá. Potom odchází s dcerou na lože. Nastává noc. —

Tu přichází oknem s těžkým srdcem Julia, převlečen za panoše, by vykonal mstu, — jak přísahal. Již sáhá po klice, natahuje kohoutek, když vtom přijde Leonora, která v něm pozná svého zachránce a jásaíc padá mu kolem krku, volaje otce.

Julia nemá dosti síly, by ji odehnal, by zastřelil jejího otce, a hodí bambitku oknem ven.

Přichází hrabě, který mu chladně děkuje a za mu prokázanou službu mu dává místo hradního, poukazuje, že jest to odměna královská pro takového loupežníka.

Julia, který jest celý zmatený, místo přijme, zvláště na laskavý pokyn Leonorin. Jest rozradostněn, že smí dlíti alespoň v blízkosti Leonory, ač neví, je-li mu a smí-li mu její láska býti opětována.

Hrabě poukazuje na své dobrodiní a praví, že asi nikdo z jeho kmene se na takové postavení nedostal, a jmenuje český národ kmenem lumpů a lupičů. (Jánoš poslouchá u okna.)

Julia nemá té síly, aby odepřel.

Hrabě odchází. Leonora odchází, a odcházejce se obrátí a rukou posílá mu polibek. Julovo štěstí nezná konce.

Štěstím tímto pomíjivým štěstím načerpaným z cizáků se opíjí, na bratry zapomínaje a Němce chvále.

Jednání třetí

Panská zahrada

Julia sedí na lávce očekávaje Leonoru, která mu dala své první dostaveníčko. Jeho štěstí nezná mezí. Jest již zatím oblečen do pří-

slušného oděvu a dostává se mu též v zámku jakožto hradnímu příslušné pocty.

Leonora přichází. V rozmluvě sedá s ním na lavičku a tu vzpomínají na minulé časy. On na ty, jak ji nesl v náručí, a ona, jak jej našla. »Proč jsi přišel ten večer«, on zmaten; »Puzen láskou po toťě!« Rozmluva proudí, až konečně on má od ní dostati polibek.

Tu rákosí se rozhrne, za nimi stojí Jánoš příšerně se mrače. Když již po vyznání mělo se mu polibku dostati, tu Jánoš zamezí, povstane, podoban jsa kostře, v hadrách oděný.

Leonora uleknuta odběhne a tu Jánoš se založenýma rukama zůstane s Julou.

Jula zbledne, připomene si, co udělal. Jánoš jen trpce podotkne: »Tak jsme se shledali.« A nutí jej s sebou jíti. Jula po dlouhém prosení poslechne a jde... jde na popraviště.

Proměna

Les jako v prvním jednání. Loupežníci u ohňů...

V lese sedí loupežníci u ohně a očekávají svého vůdce, který odešel Julu hledati. Jsou naň velmi rozhořčení, jelikož zradil je i vlast. Jsou rozhodnuti, aby byl popraven, jen Kranich odporuje. On jediný zůstává na straně Julově.

Mezi ním a Robákem povstává hádka...

V nejprudší situaci přichází Jánoš s Julou. Jánoš domlouvá Robákoví a Kranichovi jejich hádku. Toť kořen zla. Potom přistupuje k souzení July.

Jula jest tázán, proč to učinil.

Jánoš vysvětluje mu jeho postavení, říká, že se styděl, z duše styděl, když jej tam viděl s hrabětem v jednom pokoji (neb poslouchal u okna), že on Čech poddává se tomuto despotovi Němci za mrzkou mzdu — prokletou Němkyni. Byl by je i býval zradil, kdyby nebyli se uchýlili do dalekých lesů, a to i zrada vlasti nemůže prý zůstatí beze trestu.

Pročež mají všichni hlasovati, jak má býti potrestán. Sám odsuzuje jej k smrti, ač sám to činí nerad.

Robák rovněž hlasuje pro smrt, dodává, že ni toto není dostatečného trestu, že on jej z duše nenávidí, nebo sám že je bídák, to ví, ale jeho bídáctví prý jest větší.

Jula omdlívá při tomto, lituje toho. Tu se jej zastává Kranich, který dává protihlas. Neb prý ženská láska dovede zkrotiti nejsilněj-

šího sokola, ne tak tuto slabou povahu. Jest nutno prý uznat okolnosti.

Jula sám chce přijmouti smrt. Jest postaven k stromu a přijme smrt z třesoucí se ruky hetmanovy a podřát klesne k zemi se slovy:

»Ten polibek jsem nedostal.«

Robákovo odpuštění dostává se mu až po smrti.

Původní znění v náčrtu na str. 442: 20 Hrabě Suez d'Amis z Steinberga; 29 60 let. <Nosí> Jeho;

str. 443: 18 pokračuje: Tu slyšeti hluk a; 25 musí slavně přísahati; str. 444: 18 zastřelil svého;

str. 445: 12 <Vyvstane> Jula; 33 ač sám to z duše činí;

str. 446: 5 Vždyť jsem ani ten

Str. 201 *Kvetoucí jabloně*. Rukopis je na třech vložených linkovaných sešitových listech ve školním sešitě S 14, označeném na štítku *Dramatické skizsy*. Podle grafické podoby a podle povahy textu spadá mezi první autorovy dramatické pokusy. —

Původní znění na str. 201: 12 brousí srp. Dcera jest;

str. 202: 2 mízu. Chtěl jsem; 14 Kdo chodí pod noční; 18 Nelekejte se

Str. 203 *Praská-li struna...* Rukopis je psán tužkou v linkovaném školním sešitě S 7 v modrých měkkých deskách s titulem na štítku na str. 1—27. Na vnitřní straně přední desky nahoře datum: *Na Sv. Kopečku o prázdniny 1917*. Pod datem motto: *Praská-li struna, <zní> zavzlyká tón znějící na všechny strany. Elegicko-reflexivní dialog s tragickým zakončením*. Na konci textu datum 26. X. 1917. V textu také pozdější autorovy opravy červenou tužkou. V S na str. 22 (zde str. 213, ř. 31) těsnopisem *namahavě*, které přepisujeme analogicky podle stejných tvarů v téže hře. —

Původní znění na str. 203: 28 ještě urvu životu?; 30 modrý stín;

str. 204: 9 <My sázeli je tehdy> Od těch dob; mezi 19 a 20 odstavec: Již celý jsem prosáknut čímsi vlhkým a stále se to plíží výš a výše. Vše obětuji, jen duši <si chci zís[kat]> nedám. Tu chci mít čistou, — lehkou. Chci ji mít ohebnou, pružnou jako rákos. Ta spojuje mě se světem. Ale marné, — chlad se plíží dále. Cítím, že také vlhne. A moje myšlenky... jsou jako sražené květy. Těžké a padají; 22 pokračuje: A já chci zdraví, zdraví duše i těla.; 26 žhavá! Jako; 29 pokračuje: Vždyť cítím bít tvé srdce. Bije bouřlivě; 32 raději nocí. Jest chladná a jak moje rty;

str. 205: 13 jde kdosi.; 23 Ne, — ale odvez mě; 25 Závidím všem zdravým. Chtěl bych; 25 Ah, — přece ne.; 29 stále a myslím, že;

str. 206: 7 ten život; 21 příliš rád;

str. 207: 3 Vždyť sny bývají buď banální, nebo fantastické, nebo hrozný.; 4 u tebe v náručí.; 19 tak hrobově páchne.; 23 Již jej cítím.; 27 hlava. Ve dne vidím svoji bídu a teď je mi dobře. Jsem; 29 příliš závidím,;

str. 208: 3 milosrdenství a soucit.; 4 Ona: Miláčku?; 5 o tom a tolikrát; 6 Jsem nalomen; 9 dobou příliš se díváš; 19 pro tebe. Nač se přel[áváš] Snad; 30 Proč nevěříš mým obětem; 32 *pokračuje:* Vždyť proto churavíš; 33 churavím. Nevěřím v ni.; 35 On: Ano. V božský klid.; 36 sám sebe a mě?;

str. 209: 25 Když vyšel a spatřil jsem jej na nebi, vycházel; 29 takový čistý. Když na něj hledím, věřím v Boha. Miluji; 35 *pokračuje:* Když na něj hledím, tak věřím v Boha.;

str. 210: 6 Beethovenovu »Mondscheinsonatu«?; 21 člověk <dovede> má své zvláštní <požitky> velejemné požitky; 23/24 která fosforeskuje.; 24 jemně. Zjemněnými nervy <vst> přij[?]; 36/37 *místo poslední věty odstavce původně:* Cítil jsem, že cosi ztrácím, tak jako jsem ztrácel, když jsem churavěl.;

str. 211: 2 příliš skutečnost.; 10 tam jsem králem, tam jsem svobodný.; 22 Ne. Byly pro mě; 30 Ano, — básně jsou jen prostředky k vyvolání ohlasu prožité krásy.; 30/31 rostou květy.;

str. 212: 1 doplnit je přesně mohu; 3/4 do širého světa. <Nehledí, jak bude přijata, jak se bude líbit, — píše ji z vnitřní nutnosti. Ale — přijde doba> A nezpívá; 20 On: Toto jest; 20 v Boha. Nevím.; 21 Na tu; 22 ptáš se?; 32/33 s bolestí. <Stihne-li mě něco> Zhroutlí-li se mi v životě nějaká naděje, zemře-li mi některé moje malé štěstí, přicházívá; 34 Přicházívá tehdy; 35 přicházívá tehdy,;

str. 213: 2 volám jej: »Pane, z tvých rukou pokorně přijímám ono hoře, pokorně se před ním skláním, neboť jest nutné a od tebe posvěcené.«; 3/4 Řeknu-li; 4 vždycky <cítím, kterak> přichází. Cítím jeho ruku, kterak pohladí, která chladí bolest a; 5/6 jeho oko, veliké, trpící oko; 7/8 Jako by radost a krása; 11 v modravý úsvit; 13 nekonečnou radost; 21 Nemohu. Víra leží; 25 nevěrou. A světlo přístavu nemohu nalézt.; 27 světlo. Však světlo, kde; *mezi 31 a 32:* Kruté

str. 214: 4 přijít. Já k němu nemohu, — On; 10 Ona: Uklidni se, co děláš!; 17 *za slovy* k němu ruce *škrtnutý odstavce:*

Mě ... Ha, zase se šklebí. Poznávám jej. Ty jsi Bůh! (Třese se strachem.) Nekývej na mě hlavou. Umlčte, vane z tebe smrt. Proč mě pronásleduješ! On běží ke mně. (Prchá zmateně od okna.)

Lidunko, (chopí ji za ruce) zachraň mě. (Ona pláče.) Ne, — ne-

schovám se. (Jde pevným krokem k oknu.) Pojď! Pojď se bít se zvlhlou duší. Pojď, bože. (Chopí skleničky, léky na stole a háže je z okna.) Na, — tu máš náhražky mého života. Pojď, — pojď! Máš vyhaslé oči a přece pálí tvůj pohled.

Nebojím se. Pojď, bledý!

18 život. Ty jsi jediný pohádka a ty svým pohledem vdechuješ mystické mlhy pohádky.; 25/26 tolik, tolik krásy.; 27 ruky. V tvém o[ku]; 32 když může být;

str. 215: 2 Pojď, bože! Nebojím se tebe a nikdy jsem se tě nebál.; 3 jsou bílé jako dva; 8 rabem a otrokem.; 16 Hlas zvenku.; mezi 18 a 19 Skloň dolu bílou svou líc.; 23 běží k němu. On nehybný. Zatřese; 24 Zavzlyká: Bože můj,

Str. 216 *Mrtvá*. Rukopis je v linkovaném školním sešitě S 15 v černých polotuhých deskách na str. 5—55. Psáno jen na lichých stránkách. Na sudých autorovy opravy textu. Na str. 2 seznam osob a nahoře datum 26. IV. 18. Na str. 3 titul. —

Převodní znění na str. 216: 12 a jeho <vnuk> šestiletý vnuk;

str. 218: 29 nemám rád příliš ticho.;

str. 222: 33 za ruku kráčí;

str. 224: 11 že čekám.;

str. 225: 1 Druhý cizinec: Bylo jí sotva třicet roků.; 14 velká láska ženina; 35 stala se mi úplně lhostejnou.;

str. 226: 7 Dnes v noci.; 15 přece mé srdce a svědomí; 26 V mém srdci probouzí se nová.;

str. 227: 14 Vytrhne se jemu a spěchá ke dveřím myslivny. Tu se; 32 bledý jako sníh.; 33 zachmuřený jako noc.;

str. 228: 9 zvláštní. Nechcete; 12 nešťastní. (*konec řeči*); 13 vás i sebe učinil; 26 Zhasla vám svíce.; 27 Nikoliv, sfoukl jsem ji sám.;

str. 229: 15 Co jest to?; 16 Touha; 17/18 Chcete jít se mnou? Rozsvítím a půjdu do lesa.; 21 Posečkám vás teď.; 24/25 slova se dvěma až něho. *připsána tužkou*; 25 poslední patron.

str. 230: 2 Daleko, kdesi v údolí; mezi 7 a 8 Tak je tu těžko! Můra mě tlačí.

Str. 231 *Vysílení*. Rukopis je v linkovaném školním sešitě S 8 v měkkých modrých deskách na str. 1—24. Na štítku na desce je motto. Na vnitřní straně desky titul a pod ním poznámka: *Pozn. Co s tou cigaretou?* Podle grafické podoby a podle povahy textu spadá mezi pozdější autorovy dramatické pokusy. Neukončenost dramatu vyznačujeme na konci textu pomlčkami. —

Původní znění na str. 231: 10 již prožitá; 12 a oba pochopují; 18 hlavu maje skrytou; 26 koupe. I ty stromy; 28 Jako bych ztratila srdce.; 33 bez jakéhokoliv pohybu,;

str. 232: 6 dravě? Jsem jako ve; 8 Počkejme, zda vy[jde]; 8/9 jakási děsná myšlenka.; 10 za půl hodiny. Nuže počk[ejme]; 11 pokračuje: Ne a ne ji odpudit.; 13 Jak jsi dnes bledý.; 17 On: Proč jsi taková?; 26 Ona: <Vyhaslá> Co; 36 když <číše j[sou]> ranní; 37 smyslnost, která nás k sobě;

str. 233: 14/15 Nač líbat se, když ret chce plivat, nač objímat se, když ruka chce bít.; 16 On: Proč mluvíš, proč říkáš to, co; 19 pronesená. <Jen trochu čist?> Vždyť mluvím to, co říká každý; 24 a láska; 27 Řekni při nejsvětějším; 32 dostihne, ztrácí i; 35 hrozné ty polibky,;

str. 234: 2 pokračuje: Bylo to hrozné!; 8 tělo spekuluje do budoucna.; 14 lidí nenávidících se; 18 i ty to víš.; 26 On: Není lásky.; 26/27 Ten hrozný, těžký vzduch.; 34 <Ona: Ba,> Chvilí

str. 235: 5 pokračuje: má jen trochu smyslnosti.; 15 Churavé, mlhavé stíny; 20 Zhasím světla; světlo noční mísící se;

str. 236: 10 jen tu zvláštní vůni; 16 pokračuje: Pojď; 23 pokračuje: Dočkáme;

str. 237: 1 Protože <moje krev je k smíchu. Ubohá, slaboučná krev.> nechci plakat.; 4 chvíli nepokojně hraje si se; 14 pokračuje: Co?; 19/20 vyjde. <Jsou dny> Bylo; 21/22 v ohromných lesích;

str. 238: 1 zda ve snění, v životě; 2/3 neuvědomila jsem si toho, necítila; 9 A všechna naše; 17 On: Rozumím. Nenacházíme; 28 kapky naděje; 32 On: Ty, — ty, (zamyšleně) poslyš!; 33 Ona: Co je?;

str. 239: 18 Každý muž je; 25 Nikdo nikdy neříkal.; 25 Řekl-li to, — chybil.; 31 touží vši; 33/34 nemají křídla. Jest to naše kletba, srdce plné;

str. 240: 2 ojiněny dechem slunce.; 3 jediné stejně zvučející; 27 Byla jsem dítě ještě; 30 ženy tak z[áčíná?]; 35 není lásky. Jeho slova vyslovovala jsem;

str. 241: 5 S představou ženy; 17 nechtěla vidět a štítla jsem se všech mužů. Vydrží-li žena; 27 nutnost a smyslnost.; 28 smyslnost, hnusná, stydká; 31 Naše probouzející;

str. 242: 1 On: Není to výhoda. Ztrácí; 20 pohlédne vyjeveně na něj.

Str. 243 *Vítězící*. Rukopis je na dvou arších bílého obdélníkového papíru. V textu autorovy opravy modrou tužkou. —
Původní znění na str. 243: 9 učiním Libuši; 10 kterou vidívám ve snách, — jsou-li zdravé a vstávám-li z nich osvěžen.; 23 jeho otec <zemřel na> je; 28 Jan píše. <Jiřina.> Láska k <Libuši> Evě[?]. Libuše.; 29 bláznovství. <Jan chvíli> Mluví; 32 Jednání II. Petr, Jan, Karel Žárovský, typ prostřednosti. <Restaurace. Večer.> <Přichází> V zahradě u Holých. Večer.;
str. 244: 8/9 Jest pobledlý <a nepozoruje> probdělou; 9/10 zhasíná. <Venku> Je; 10 viděti okny hory.; 13 Slunce nevychází.; 17 něco ranní mlhy; 18 tiše, — bolestně zašeptá.; 31 maminka. — (Rozhlíží se roztržitě a zhasí lampu.) — Už;
str. 245: 3 Stále se tak rozčiluješ.; 30 Co jsi tu dělala. Co chodíš <tak zrána> tak časně.;
str. 246: 18/19 podlaha. <Jako> Jako pár dásní, které se do sebe zakously vztekem.

L.: Neslyším ničeho. Nepůjdeš spát ještě, Jeničku? Mohl by jsi si ještě zdřímnout.

J.: Eva přijde; 27 hlučno. A já bych chtěl tolik ticho, — nehnuté jako nebesa o nedělních dopoledních. Ostatně; 28 <Vždyt> Neviděli jsme; 35 Jan: <Zápasívali> I já;

str. 247: 1/2 Matička říkala, jak byl nešťasten.; 2 jako hoch, — tolik neštěstí se; *mezi 14 a 15*:

L.: Petr byl silný.

J.: Silný, — silný, — proto mě asi litoval.; 18 jeho láska litováním.; 19 Viděl jsem,;

str. 248: 12 nepsat, nepsat, — procházky, vzduch.; 29 ty nevíš. To je také odpověď. Tedy

K tomuto rukopisu se pojí dva koncepty ve Wolkrově kapesním kalendáři na přestupný rok 1920 (v archivu ZW) — koncept A na str. 62 odzadu, koncept B na str. 23—25. Jsou to náčrty jednoho výstupu z druhého jednání, sice bez bližšího označení, ale vyhovují dispozici skizy Vítězícího. Podle časového určení konceptů v kalendáři se klade vznik tohoto dramatického pokusu do roku 1919/1920. Koncept A zní: Eva ve II. jednání se objeví silná, ale jen maskou.

Máte mě ráda?

Mám.

Říkáte to tak, — že to ani neslyším.

Říkám to, co mohu hlasitě.

Můj bože, kdyby mi řekl někdo z celé duše: Mám tě rád, kdybych

mohl se prožehnout oním slovem, hned bych byl zachráněn. Evo, řekněte mi to tak!

Neřeknu.

Proč?

Řeknu-li někomu: Mám tě ráda, stulím <stulím> se do jeho rukou. Stulte se do mých rukou!

Ne, Pavle, neučiním tak kvůli vám i kvůli sobě.

Proč? —

To, co sevřete do svých dlaní, umírá.

Můj bože, což mám tak hrozné ruce?

Koncept B zní: Eva v II. jed[nání].

On: Máte mě ráda?

E.: Mám.

On: Říkáte to, že to ani neslyším.

E.: Říkám to, co mohu nejsilněji.

On: Můj bože, kdyby mi řekl někdo z celé duše: Mám tě rád, kdybich mohl se prožehnouti tím slovem, snad bych byl zachráněn. Evo, řekněte mi to tak!

E.: Neřeknu.

On: Proč?

E.: Řeknu-li někomu: Mám tě ráda!, není-liž to, jako bych se stulila do jeho dlaní?

On: Stulte se tedy do mých dlaní!

E.: Ne, Pavle, ani kvůli vám ani kvůli sobě.

On: Proč?

E.: To, co sevřete do svých rukou, — umírá!

On: Což mám tak hrozné ruce?

E.: Ne, Pavle, — máte hrozné oči. Chytáte, co vidíte. Ale nechytíte-li co, nevidíte to už. <Ne, Pavle, máte hrozné oči. Chcete jen potud, pokud> <Žijete jen přáním svých očí. Jakmile je zachytíte rukama, — nemáte je už.>

Str. 249 ÚVAHY.

Tento oddíl je ve svazku nejrůznorodější. Řadu úvah zahajují Wolkrovy školní úlohy. Na ně navazuje časově i charakterem úvahy skupina essayí, jichž původně Wolker zamýšlel napsati celý cyklus. Jsou v sešitě označeném *Essaye*, kam však později autor psal i různé příležitostné úvahy. Za essayemi následuje chronologicky článek *Skauting a sokolství* a konečně studie *O novém umění*.

Str. 251 *Ze života Husova*. Školní úloha. Rukopis je v sešitě českých komposic ze sexty (ve WS) na str. 3. Datum: Dne 17. XI. 1916. —

Původní znění na str. 252. 3 dlouho, častokráte až do svítání; *Před definitivním vypracováním úlohy v sešitě psal si Wolker tužkou koncept na přeložený linkovaný sešitový list (ve WS).* V konceptu sní na str. 251: 3 <Úplná> <Byla tma v> <Dusná tma svírala těžce> Dusná a nehybná tma; 4 Jen zamřížovaným oknem prokukoval <kus> kousek; 5 na němž chvěly se <zlaté hvězdy> několik zlatých hvězdiček.; 8 v temném koutě komůrky.; 8/9 Takový zvláštní sten <jako ze zlého snu ozval se v temném pokoji z retů>, jenž vydírá se z hrdla tíženého múrou; 11 sláma a <zvedla> v temnotě; 12 Zdá se, že uvědomovala si <chvíli> svoje postavení; 13 tichý, bolestný <ale klidný> sten.; 15 Pak <postava> se pohnula a <postavala> vzpřímila se.; 19 On, — <člověk> trpí za pravdu; 20 na chladnou mříži; 23 nenávisných očí kněží; 23 <rozechvěn> dotazován jsa a <zatahován Lží> chytán lžemi; 26/27 ponenáhlu se <klidnil> uklidňoval <dívaje se na> a v jeho duši; 29 Vždyť on měl na něj; 29 on <ve svém nitru byl> v srdci svém měl; 33 pod <týmže> tímto nebem; str. 252: 2 jako <bojovník> před bojem.; 3 kde dlouho do noci pracoval <a studoval. Doufá, stále doufá, že uvidí ji opět.> A; 4 před sebou ty zástupy; 5 vážně zamyšleně přisvědčující.; 7 tu cestu <trnitou> nejtrpčí; 8 hledání <Boha a Pravdy> Boha.; 8 *od slov A* on *odstavec*; 9 pravdu <svoji> popřít; 9 zraditi sebe

Str. 253 *Člověk a květina*. Školní úloha. Rukopis je v sešitě českých komposic ze sexty (ve WS) na str. 13—14. Bez data. Podle pořadí úloh po 12. lednu 1917. —

Původní znění na str. 253: 9 mnohé květiny se v <lec[ems]> různých bodech shodují.; 11 tak <plyně> lidé přičinliví, pracovníci nepoznaní; 14 nacházíme často; 15 vládce zahrad poláma[né]; 19 přitisknout se v její objetí; 23/24 tulipán, který z dálky vyhlíží jako štíhlý; 25 Tak také i lidé. <Mnoho hra[je]> Velkou úlohu hraje krása, však jen je-li podmíněna rozumem.

Str. 254 *Homo non sibi sed patriae natus*. Zde otištěno po prvě. Rukopis (v archivu ZW) je psán tužkou na linkovaném osmerkovém lístku. Vznikl na thema školní úlohy v r. 1917, kterou v konečném znění napsal Wolker veršem. —

Původní znění na str. 254: 4 cítívám, kterak mé srdce; 6 Při všech událostech; 7 že jsem její tělo; 9 A vlast; 9 okem a praví; 10/11 zkrvavených zbrání, <kdy tisíce> zdaž matku neopustíš.

Str. 255 *Jdou se sklopenou hlavou...* Školní úloha. Rukopis je v sešitě českých komposic z oktávy (ve WS) na str. 5—6. Bez data. Podle pořadí úloh po 14. listopadu 1918. —

Původní znění na str. 255: 15 zdály se mi býti nejtrpčí

Str. 256 *Maurici Maeterlinckovi*. Rukopis je v linkovaném školním sešitě S 13 v černých tuhých deskách s označením *Essaye* na štítku na str. 1—2. Na str. 1 nad titulem motto zamýšleného cyklu a datum: 24. IV. 1918. —

Původní znění na str. 256: 18 tím více máme touhy po životě.

Str. 256 *Teplá bolest*. Rukopis je ve školním sešitě S 13 na str. 3—13, psáno pouze na lichých stránkách. Vlevo vedle titulu datum: 24. IV. 18. —

Původní znění začíná text větou: Jsou dny, kdy znenadání, jakoby z černých, těžkých mraků, snese se na nás bolest.;

str. 256: 28 Tisíce jest proudů;

str. 257: 8 Ta jest zná[má?]; 8/9 a jistě není srdce, které; 9/10 Chci mluvi[ti]; 15 dny její návštěvy pozvedují; 22 slov, < který[ch] > ale šeptá; 23 života, který dovoluje jí; 26 On jest ono;

str. 258: 1 Tehdy mluví ke mně; 13 jako květ.; 21 vlnám bolesti;

30 domníváme se, že čeká.; 34 sestoupiti svým očekáváním;

str. 259: 10 s radostí obě ruce, jednu Životu i Smrti.; 13 tu nej-

vyšší lásku milující vše.; 13/14 Neboť milujeme-li v jednom

Str. 259 *Zrcadlo dnů*. Rukopis je ve školním sešitě S 13 na str. 14—17. Na konci textu datum *Sv. Kopeček 4. VII. 1918.* —

Původní znění na str. 259: 20/21 vzduch, který zledověl; 22 dešť byl na spadnutí.;

str. 260: 9 Jsou to tak subtilní a oduševnělé barvy, jako; 10 jsou tak podivuhodně; 11 v nitru růsti; 13 svou parou; 24 <A náhle jako síla z mlh <stanul> vynořila se mi> A náhle zazdalo se mi, jako bych uzřel v celém tom smutku oněch míst a onoho dne sebe.; 25 svoji smutnou a vysílenou duši.; 27 Tu jsem pochopil, proč ono místo miluji, a uvěřil jsem, že lidské duši

Str. 261 *Hnus*. Zde otištěno po prvé. Rukopis je psán tužkou na listu dopisního papíru (v archivu ZW). Podle grafické podoby a podle myšlenkové povahy textu spadá do let 1918—19. —
Původní znění na str. 261: 3 »Dobře jsi jednal.«; 8 pochybuji, zda; 23/24 v hnoji. Je to; 27 kteří věří.

Str. 262 *O bolestných předtuchách*. Rukopis je ve školním sešitě S 13 na str. 30—35. Původně zněl titul *O protivenstvích života*. Vpravo vedle názvu a znovu na konci textu datum 15. IX. 19. —
Původní znění na str. 262: 6/7 čeho jsme se báli; 7 ale <tušení> předtuchy jakéhosi života, který jest hrozný, poněvadž leží nezbytně před námi; 13 vracíme se, co absorbuje a stravuje a; 25 vždycky na dně našich; 25 něco, <něco> jako lítost, že proto nemůžeme <zpítí se do> <vypítí do dna> <býti zcela šťastní, neboť> a; 26 že utěšovali jsme; 27 A ostatně; 31 dovede rozdělití skutečně rozdělití radost a bolest; 35 položití vždycky pro malou chvíli;
str. 263: 1 <a co st[ále]> a co; 3 které vždy laskavě; 5 v Boha, — <neboť> a; 6 nevěřiti; — když naše; 7 život — a jak jinak bychom mu jej mohli dáti než v králov[ství]; 16/17 stále onu hrůzu neurčitěho. Víme, že mnoh[o?]; 25 protivenství, která nás; 27 *pokračuje*: Lékáme se svých vlastních hrůz, — <ale přece> lékáme se své vlastní bezuzdné fantasie, — ale přece <A tak vracejíce se,>; 32 přece víme, že

Str. 264 *Skauting a sokolství*. Otištěno v časopise Trocnov II, 1919, č. 1—2 (25/2), str. 38—40. Rukopis je ve školním sešitě S 13 na str. 20—29. —
V S na str. 264: 3 zvítězila pravda nade lži; 4 <A> Ale; 4 vraceli se k nám naši; 5 duch i ona pravda; 6 <pojmy tak> pojmy jen tak; 6 abstraktní, <že svojí> neboť <jejich> jas jejich; 7 snad i postřelené ruce; 8 svalstva, víry a síly; 9 neboť my svojí plachostí; 9/10 stali jsme se <nedůvěřivými> vůči sobě; 10 hledali jsme v celém českém předválečném životě; 11/12 veletok síly; 13 našli jsme <okamžitě onu složku, která nejmohutněji působila v naše vítězství.> jej okamžitě; 14 které šlo do války; 16 puška a nůž; 17 <Ona> Disciplína; 18 ale teplým, lidským slovem; 19 ve velikolepé šiky vítězů; 20 <Víme, jak nízký byl celý život předválečný.> Proto můžeme klidně říci, že válku vyhráli jsme Sokolstvem; 22 <Naproti tomu> Však pohlédneme-li do <cizích> zemí dohodových; 22/23 pozorujeme-li pozorně jejich; 23 zpozorujeme <rov-

něž> i tam podobnou složku <síly a energie>. ; 24 <Pohlédneme-li blíže do anglického a amerického života, pozorujeme, že i tu> Hlavně v Anglii a Americe byly připravovány; 26 Jest to <ona> hrutí skautské, tak velice v oněch zemích rozšířené; 27 které <zušlechtovaly a zvyšovaly> zvyšovalo, ale; 29 náhlého přepadení; 29/30 neboť jejich heslo <znělo> <zní> znělo.; *mezi 30 a 31*: <U nás> <Poněvadž oba tyto směry jistě měly veliký vliv na zdárný výsledek světové války> *odstavec*: <O skautingu u nás mnoho se neví, neboť české skautství jest teprve velmi mladé. Proto myslím, že nebude nemístno, <učiniti o něm> objasniti poněkud je samo, i vzhledem k Sokolstvu.>; 34 Skauting jest, — <jako vše anglické> vynález americký, — a jako vše tamější; 35 <Však> Ona praktika však;

str. 265: 1 i ten největší; 3/4 nevyrovnatelný <pozorovatel přírody> znalec i těch nejnepatrnějších odstínů v říši přírody —; 5 <všechno> všechna; 6 pochází z <našeho> odcizení se vůči pravdivé a čisté; 7 <a> Proto; 8 šedivých, lživých měst; 8/9 vzduch odráží jako čisté zrcadlo naše tělo; 9 nezastřeně ukazuje nám; 11 <Takové pokusy byly snad již dříve, ale zanikly; však <Setonovy pokusy> Seton pochopil,> Takové pokusy byly snad již dříve, ale zanikly, poněvadž ti, kteří se o to pokoušeli, <chtěli> užívali; 14 morální naučení; 16 nejkrásnější morálku života.; 18 kterou <vychová[vala]> nevychoval sám; 20 A tím, že; 20/21 pomůcek a <služeb> pohodlností; 22—25 *chybí*; 26 *není odstavec*; 26/27 kde člověk nemá ničeho, leč své ruce a rozum, <kde nemůže spoléhati na nic, leč na ně,> musí <se> vychovati v sobě soběstačností.; 28 ovšem chvíle, které snad zprvu <zarazí> zaráží <překážkami, <ktelé> jež zdají se býti nepřekonatelné> nepřekonatelnými překážkami.; 31 <A potom v přírodě stává se> Sokolstvo vytklo si cíle; 32 za ideálem lásky k vlasti a cti.; 32/33 Požadavkům svým dostalo zcela; 33 že i předčilo <všechny> skutečnou; 35—37 *ke slovíům* máme-li záchranu. *chybí*; 37—266, 1 že by i ten nejlepší borec byl náhle postaven do středu neobydlené krajiny <bez> a byl;

str. 266: 2 případ poněkud bizarní; 2/3 ale <jistě může se státi spíše, než> život bývá; 3 <Ostatně nejedná se již ani o to, že> Jistě byl by ve velikých; 4 vykoupil ono vědění samostatného života, připraveného na vše.; 5 <Ostatně nejedná se ani o to, že snad by nevěděl, jak sroubiti> Ostatně skautingu; 6/7 stan, kamna a pod., <ale <hlavní věci> hlavním výsledkem skautingu jest, že> ale hlavně o to, aby vykonáváním i takových věcí; 8/9 které snad <ne-

budeme> nebudou ani v obecném životě <potřebovati> potřebné,
<naučíme> naučili se; 9/10 bystrosti a vtipu, <kterézto boží dary>
<kterýchžto božích darů> darů; 11 vycvičených <můžeme potom>
budou moci zdárně použití i v praktickém životě.; 11—13 *chybí od slova* Vždyť; 14 velmi cizí.; 14 Proto <tam> jest; 15 kde přichází nejvíce neočekávaného.; 16 moc <býti> nebýti; 19 <to jest> ona potenciální energie, <která může býti> kterou můžeme kdykoliv změnit; *mezi 20 a 21*: <A dále.> V Sokole scházejí se členi dvakrát až třikrát za týden. Pocvičí si spolu ze dvě hodiny a rozejdou se zase, každý svým směrem. Jistě mají se mezi sebou rádi, ale nedovedou se poznati, vždyť pobudou mezi sebou jen chvíli a zase <rozejdou se do stínů> si zmizí ve stínech ulic a domů. <A> Myslím, že nemohou se ani naučiti poznávati sebe, neboť jednak na to není kdy a jednak život křičí tu tolik, že nelze zaslechnouti <duši, která> pravý hlas duše, který jen šeptá. A přece poznávati sebe a jiné jest jedna <ze základ[ních]> z dovedností, na kterých stavíme celý život.; 24—28 *od slova* Myslím *ke slovu* život. *chybí. Místo toho zde škrť*: A tak mnohdy, — pod širokými nebesy, — poznáme <veliké> mnohé mylné uzávěry, které jsme si utvořili o lidech. A tak mnohdy, — žijeme-li již od dřívějšíka; 28/29 Žijeme-li <s lidmi, které> pod širokými nebesy; 29 již i dříve; 30 poznáme mnohé; 31 utvořili dříve.; 31—32 *od slov* Ne snad *ke slovu* život, *chybí*; 32/34 Naučíme se totiž bráti jiná měřítká na jejich <činy> povahy a oni volky nevolky musejí jednatí dle své přirozenosti, — neboť; 35 přetvářek;

str. 267: 1 <večera> večerů.; 2—5 vigilie, kdy v tichu mluví k nám zamlklé sosny <kdy> a měsíc střásá stříbrné pohádky do temných klínů stínů. Najdeme tu chvíle, které svojí čistotou září i do našich zítřků a jejichž velebný jas nikdy nedovolí; 5 přijali <někdy později> kdy do své duše něco; *mezi 6 a 7*: <To jsou výhody skautingu.> <Jest zřejmé> <Jistě, že i v Sokole lze mnohých z nich dosíci, ale přece ty nejkrásnější jsou mimo jeho dosah. Sokol>; 7—10 Výhodou Sokola však zase jest, že může osvěžiti všechny, ať <staré> mladé či staré, <ať> v létě i v zimě. Neboť jest zřejmé, že velká většina (zvláště těch, kteří jsou poutáni svým zaměstnáním) nemohla by zúčastniti se táboření z materiálních překážek. A právě ona <může> může se <nasytiti těmi> nasytiti týdně těmi dvěma či třemi tělocvičnými hodinami, když již jinak její čas jest <jí> omezen. Však myslím, že; 10 problémem <tak> nesnadným; 11 <aspoň mládeži> aspoň sokolské mládeži k tomu, aby; 12

v prázdniny <tábořiti> několik týdnů stráviti ve skautských; 16 Rozluštění tohoto problému; 17/18 silní ve slunci Svobody, <jejíž> <neboť její> vždyť její zdar <a> závisí

Str. 268 *O novém umění*. Rukopis je ve školním sešitě S 13 na str. 38—54. Podle grafické podoby a myšlenkové povahy spadá ještě do období autorových prací mladistvých. Vznikl snad na konci roku 1919 nebo na začátku 1920. —

V S na str. 36 starší koncept začátku textu: Každý člověk, jehož oči jsou bystré a jehož srdce jest citlivé stálým neukojením, — nevidí nikdy Dnešek — jako jedno, nepřetržité pásmo, ale spíše jako ustavičný přelom. Neboť mu jistě neujdou ony bolestivé složky sil, — z nichž jedny, útočné a vpřed se ženoucí, jsou zdržovány

Původní znění na str. 268: 30 uplatnila) a přihlédneme k síle druhé.; 34 pokusiti o syntesu;

str. 269: 2 přistupme k síle druhé.; 10 nová, — neboť; 12 vyprovokována rozhovory, které jsem měl s lidmi, — rozhovory, v nichž špatně položená slova; 17 i toto <umění, které> dubnové umění opovrhne uměním; 28 neboť vidí; 34 vizme, že ono;

str. 270: 2 z církve, <ač v ní jaktěživ nic neudělali, — a kteří to po[?]> poněvadž; 2/3 hrdinství, a zeptejte se jich, — kdože; 8 Hodnostáři ovšem a; 18/19 ale hledíc na to prostou psychologii; 20 že představa básníka; 22 nestavívá se tam, kde posice; 31 aby udílelo.; 33 jednotná linie zapadající do sebe tak dokonale jako kroužky řetězové.;

str. 271: 4 podivili tak, jak se; 8/9 Havlíček, když jim parafrazoval francouzské encyklopedisty.; 12 ale u nás byly neobyčejně; 21 odchovaný jedno[hlasým] chorálem; 35 víru <takové Babičky, kterou se těšila Božena Němcová v> <vrásči[té]> venkovského dítěte;

str. 272: 3 ale bylo by potom; 17 jest volný.; 28/29 dospělo hříchem a nevěrou.; 33 ač mnoho módy a mnoho chtění; 34/35 učinil to též velkým gestem; neboť nedovedl si je vždycky představití.;

str. 273: 3 že si v cele; 11 poněvadž obě jsou stejně; 21/22 za hříšné a opovrhovala by jimi.; 22 její dcera.; 28 stařenky, (řekněme si, že ona stařenka žila; 29/30 Jejím otcem je nevěra.;

str. 274: 7—9 Je svobodna v tom, chce-li se za svobodnou pokládati čili ne.

Sem jsme zařadili Wolkrovy proslovy, ať už přímo pronesené či tištěné. Pokud byl proslov otištěn, uvádíme jeho znění časopisecké.

Str. 277 *Skautský proslov*. Rukopis je ve fasciklu Způsob Jiřího tvoření v linkovaném školním sešitě S I v měkkých modrých deskách na str. 3—11. Podle podoby rukopisu a podle životopisných souvislostí spadá do let 1916—1917. —

VS na str. 1 koncept začátku tohoto znění: Cíl. Když se mluvilo o cílu a účeli skautingu, — mnohokrát jsem slyšel: naším úkolem jest mládež připravit a vycvičiti tak, — *Na str. 2 těsnopisem*: Říkali mi kdysi, že prvním účelem skautingu jest zvýšit statnost mládeže
Původní znění na str. 277: 2 Říkali mi kdysi lidé,; *mezi 11 a 12* Ale nenávidím vraždění, které je rozmyslné a chladné, to vraždění v počátcích, které již v <klidu> míru přemýšlí o možnosti nových bojů a brousí si nože. <Dnes se tento kaz nazývá prozíravostí. Nazývá se tak proto> a připravuje k boji vše, co má.; 20 jsi příliš mladý.; 21 jsou příliš staří.; 25 veliké tradice; 32 Veliký předvoj;
str. 278: 3 vykvete v září,

Str. 279 *Přátelé!* Zde otištěno po první. Rukopis je na růžovém osmerkovém lístku (v archivu ZW), psán tužkou. Podle dobových narážek spadá do roku 1917. —

Původní znění na str. 279: 20/21 hlasy probuzených. A my mládež studující; 24 abychom mohli <svobodně> důstojně vstoupiti; 26 ještě teď jsou; 31 <Radostně> Nesmělé

Str. 281 *Soudruhové!* Rukopis je v linkovaném školním sešitě S 9 v měkkých modrých deskách na str. 1—14 odzadu. S druhé strany je v sešitě Wolkrův školní překlad z Homérově Iliady. Nad titulem proslovu tužkou jiný název: *Osvětou k svobodě*. Na konci textu datum: 25. IX. 1917. —

Původní znění na str. 281: 4 Byl jsem tehdy v kvartě a svět vrhal; 6 hrál jsem v orchestru,; 7 program při zábavě odvedenců; 13 Nevím, proč utkvěla; 14 Času a já chystaje si; 15 první svoji krátkou řeč; 24 básník hrubých a silných nálad,; 26 Tma jej; 30 A tak; 33 tvářemi děsily; 33/34 chvěl se jen tichými vzlyky,;
str. 282: 2 ubit hledal; 3/4 Bylo to děsné.; 9 A dnes, — dnes, přátelé,; 13 Však světlo; 17 pokračuje: Nám slunce vstává vstříc,

— s námi jest světlo!; 20/21 odhazovati daleko otrocké; 21 přišla ona hrozná noc; 22 *pokračuje*: Ale v nás koluje krev příliš vzácná, krev vystavená tisícerym nebezpečím, krev, která jest vzbouřena ustavičným vířením, která nemohla zlenivět pohodlným životem, — neboť pěnila se stále jen bojem za sebe a za svoji svobodu; 26/27 hroznější než bylo; 29 život. Odkryla rány a hnisající vředy lidstva, <a> které hnisaly po celá tisíciletí. Dnes; 34 pronásledovala, získati; 34/35 zachytiti i svoje právo;

str. 283: 2 celého národa, ve vašich rukou spí jeho; 3 může též klesnout; 7 teď každý; 13 Víme-li a uvědomujeme-li si; 13 zodpovědné své povolání; *mezi* 15 a 16 A tu jistě zeptá se každý z vás; 24 ztroskotaly hrubé síly svalů; 26 doklady jejich slabosti; 32 správně; 32 faktum <nelze zvrátiti> jest věc, která se musila; 35 nebude to již vraždění;

str. 284: 2 A čím všichni; 3 do krajnosti nejvyšší možnosti; 10 každého občana; 16 vzhůru, <nastává jitro!> volá den; 22 puzení stejnou touhou; 24 úkolem <a> jest příprava k boji; 25 A tato touha; 26 <Naším úkolem> My chceme; 27 s širokými názory; 29/30 kam možno síti; 31/32 že tato škola nám nemůže dáti to, co; 32 *pokračuje*: Největší chybou školy jest, že jest škola; 34 ve škole; její <zdi jsou> stropy jsou příliš nízké; 34 nízké, abychom; 37 okamžiku;

str. 285: 1 jednotlivci. Sdružení nadšenců spojených stejnou ideou. Nynější; 4 kráse, <považujíc to za nutný svůj> Bude; 5 *pokračuje*: A než se rozjasní docela, než vyjde úplně slunce, než nastane božský mír; 7 zájem o vědu. Tři roky jsme mlčeli, tři roky jsme šeptali; 8 Příležitost ku vzdělání nalezneme v sobě; 19 ušlechtilosti. Prahli jsme po ní, — však ruce byly svázány a naše doba dosud nepřišla. Znavení; 27 sešli. Bylo to v neděli, co vyvolili; 28 výbor. Bylo to v neděli, co sešli jsme se my, v jejichž; 29 Sešli jsme se; 29/30 k položení programu našeho sdružení. *odstavec*: A program náš je velice prostý a jednoduchý; 32 první světlo po celých třech letech. <Připravené> A byt; 35 vlastní duše. Není naším úkolem pěstovati zájmy určité strany politické. To znamenalo by zeslabení a roztržštění. Nám jedná se o; 36 Zlá minulost jest za námi, vše prchlo, — jako zlý sen. A zdaří-li se;

str. 286: 8 okamžik pro každého přišel; 9 zde chceme pěstovati všechny obory věd i umění; 10 postavme se hrdě k sobě; 12 sdružení dobou a ideály; 17 počátkem nové duševní činnosti; 18/19 nedozírné. *odstavec*: Končím. *odstavec*: A jako svoje heslo; 22 Jest to: Osvětou; 23 světa. — A kdyby

Str. 287 *Proslov při žákovské akademii gymnasia*. Zde po prvé otištěno podle znění v časopise Prostějovský rozhled IX, 1919, 11 (19. III.), 1—2. Rukopis je na třech listech bílého nelinkovaného papíru. Na str. 1 červenou tužkou nadpis Proslov na gymnasijsní akademii. Na konci textu datum 28. II. 19. —

V rukopise na str. 287: 8—11 <Náš> Nepatřil nám náš prostý dům, který vystavěli praotcové z posvátného dříví železných dubů, <nebyl naším domem a naše pole> ani pole, <které> která od pravěků vložil pot a krev našich <předků, — nebyly našimi.> předků. *Původně znělo:* který vystavěli <jsmě si> naši praotcové; 12 <a> že nezbývalo nám skoro <nic> ničeho.; 14 neboť to přesahovalo dosah; 15 <která šeptala> která konejšivě šeptala k nám; 16 napřímili; 17 něco o sladkém; 25 po nezapomenutějšího; 26 na <našich> nohou a tělo <naše> bylo; 30 pole, pro nás tři sta let; 31/32 sice ještě <zbledlé dlouhou tmou> udivené; 32 nedočkavě již se protahují; 33 který k nám byl; 34 ukázal se býti pojednou; 35 všechny <ty> stíny, <které ležely> ležící na našich;

str. 288: 1/2 naše radost při pohledu na první paprsky ještě větší.; 2 Byla to <však> radost; 2 my sami zaplatili; 3 které jsme sami svojí vírou vynesli; 4 A <tehdy v té> v oné chvíli; 5 ač krátká, svou nekonečnou radostí <zaplatila> oplatila nám všechno; 8 *není odstavec*; 9 ze stínů <nocí svoji Bolest> svůj Smutek; 10 ne již však; 10 ale <Bolest> Smutek; 12 svou svatou krví; 12/13 nedočkali se již; *mezi 13 a 14 šprt:* Vzpomeňme hlavně na ty, kteří <zemřeli> prolévají krev v posledních okamžicích noci, — a kteří jsou ve <své> smrti daleko od vlasti, byli jí vlastně nejbližší.; 15 <o blanických rytířích> vypráví o záhadných rytířích; 16/17 až je <země česká zavolá z> v nejhorším pokoření česká země zavolá.; 17 vyjedou na <divo[kých]> bujných ořích; 20/21 <Však též> Též však národ, <který takto si> jehož; 26 Bylo hroznější doby pro náš národ v době války?; 28 i hvězdy zakryly mraky; 29/30 v nic, neboť ve vzduchu byla Smrt, která hledala cíl; 30 <Však nejtmaější noc bývá před svítáním> Však noc bývá nejtmaější před svítáním; 33 nejslavnější vavříny svobody.; 34 *pokračuje:* <A naše vlast, která byla neznámá a> Tak naše zapomenutá <vlast> otčina, která měla býti na kopytech roznesena, stala se náhle jejich přičiněním <věhlasnou> svobodnou a věhlasnou.; 35 Kdo nezná v světě <českého> československého legionáře?; 36 Slávou svojí je blízek;

str. 289: 1 které vnukaly nám hvězdy za hluboké noci.; 2/3 máme co děkovati; 4 co <musí> mají; 5/6 — <učinili to> nýbrž prostě

proto, že ona víra jejich předků vstoupila již jim; 7 <neboť museli> nebojíce se; 10 celého národa. Oni nejsou pohádkou, — ale v jejich duších jest pohádka neskonale čistá a navýsost obdivuhodná. A <věří jistě> tehdy; 10 když <padali> mřeli; 11 škrceni v zajetí cizáckými; 13/14 <neboť viděli na dno své duše a umírali spokojeni.> neboť umírajíce daleko od vlasti, <byli jí vl[astně]> <cítili> byli <zájmu> jí vlastně nejbližší.; 14—16 Kdybychom byli bohy, museli bychom se radovati nad jejich smrtí. Jsme však lidmi, — a oni <ač> byli našimi bratry. Proto pláčeme nad jejich smrtí, která vyžádala si je <na nás> za zmrtvýchvstání národa. Pláčeme <nad> ohromeni jejich vznešeností, která musí svítiti do našich <příštích dnů> zítřků. <Byli to výkvět naší vlasti, — neboť již to, že> Ztratili jsme v nich své nejlepší <syny> bratry, kteří vlast svoji nejvíce milovali. Umírali s vírou, že nedali marně svůj život, že oni, kteří <zůstali> zůstávají naživu, — dokonají dílo posvěcené jejich krví. Zanechali jim zodpovědnost svatou, kterou zraditi bylo by hříchem nejbídnějším.; 17 <A zodpovědnost ono svaté dílo dokonati> A kdo jest to; 18 *není odstavec*; 18 ve spravedlnost <a kteří> <nezotročení dlouhým> <s nejvyšší úzkostí sledovali v> a pravdu.; 19 lidí není <mnoho> tolik, jak bylo by si přáti, —; 19/20 sestárnouti a <věřiti> neztratiti víru ve světlo. K tomu je potřebí velikého a ustavičného mládí duše. <Proto> Těžko jest; 21 když <čtyři léta> po století žilo se jen lží; 22 bude nutno teprve; 23 ve světle — a naučit se ctíti; 24/25 lásku, ve kterou věřili naši umírající světci.; *mezi 25 a 26* A tento nejtěžší a nejsvětější <úkol připadl> <povinnost má se státi> úkol připadl právě <na nás> nám, kteří máme <v brzku býti českou inteligencí a kteří máme> to štěstí a můžeme <svobodně> se vzdělávati na první <svobodnou> inteligenci <své> osvobozené vlasti. <Byli-li> Čeká nás práce <zodpovědná, ale> těžká a zodpovědná.; 26 *není odstavec*; 26/27 o mnoho a mnoho statků.; 27 v době, kdy <roviny> <kdy> zdálo se; 27/28 že <z půdy obdělávané> ze záhonů obdělávaných <dlaněmi> vzácnými dlaněmi; 30 ale <poroba> padli jsme; 30 <běhu a teď> běhu. Teď; 31 všichni <ti>, kterým; 32/33 Nezbyvá než dohánět, napínat své síly až k prasknutí, — vynahradiť co; 33/34 <Toho si musíme bý[ti]> To musíme míti ve svém srdci —; 35—290, 2 Naše inteligence nesmí býti planá a školská, musí býti energická a <účinná> životná. Takovou stane se jen tenkrát, když jasně <si uvěd[omíme]> pochopíme, že jejím cílem jest obrození vlasti. Byli bychom prokleti a zatraceni, kdybychom tohoto neuznali

a ztratili dny, které nám mohou všechno dáti, ale též všechno od-
níti. Byli-li oni rudou částí našeho praporce, <musíme> budeme
my částí onou bílou, <která svými ideály> a rozvlajeme ji čistými
ideály.;

str. 290: *mezi 2 a 3 škrť*: Výkřiky radosti utichly, praporce červeno-
bílě vesele vlající do volného nebe jsou sňaty a my <pochopujeme>
vidíme, že onen boží dar, který nám byl odňat, aby znovu byl nám
navrácen, nepřináší jen rozkoš a úsměv, ale práci a vytrvalost.;
3 Naše <ruce> mladé ruce; 5/6 poznati <je> svou nemoc;
6/7 <A> Tu druhou polovici zdraví musíme dohoniti svojí vytrva-
lostí.; 8 silní a svěží jako věčně mladí antičtí bohové.; 10 kterou
jsme sami obdělali.; 12 *není odstavec*; <A> Však věřím, že ani
tehdy nezůstaneme bezčinni, neboť únava ona bude <sladkou>
sladká.; 13 <Tehdy> Jistě si zazpíváme; 14 do modravého nebe
jásavou píseň; 14/15 uspokojení. <A tu, budeme-li s to toto do-
jít> <Dovedeme-li, aby došli až k oné vzácné náladě, která oplatí
nám tisíceronásobně všechna namáhání, tu věřím, že z poledních nebes
zazáří oči našich slavných padlých v uspokojení, že naděje, za které
položili svůj život, se uskutečnily.> Pak teprve budeme moci vzpo-
menouti klidně na ony mrtvé.; 16 <Pak znovu zas> A tehdy svatou

Str. 291 *Aforismus*. Rukopis ve složce básní *Musa erotica* (viz
Spisy Jiřího Wolkra, sv. 3.).

Str. 293 FRAGMENTY.

Do samostatného oddílu byly zařazeny vesměs dosud neznámé zlom-
ky psané prózou. Je tu zlomek povahy aforistické (*Kdybych napsal
knihu...*), náčrt zamýšlených časopiseckých příspěvků (*Za láskou,
Slavností*) a začátek literárního rozboru dramatu *Léto* od Fráni
Šrámka. Jako první fragment byl z důvodů chronologických zařazen
zlomek náčrtu k dramatu *Oscar Lípa*.

Str. 295 *Oscar Lípa*. Zde otištěno po prvé. Rukopis bez názvu je
na jednom listu bílého papíru ve fasciklu První náhozy a myšlenky
(v archivu ZW). Chronologicky klademe náčrt mezi první Wolkrovy
dramatické pokusy. —

Původní znění na str. 295: 8 bijí se ve mně dvě bytosti.; 21 Ona:
Marie <Máša>; 22 hezká a tempe[ramentní].;

str. 296: 22 hovoří se starým zahradníkem.

Str. 297 *Kdybych napsal knihu*, ... Zde otištěno po prvé. Rukopis je psán tužkou na bílém nelinkovaném lístku (v archivu ZW).

Str. 298 *Za láskou*. Zde otištěno po prvé. Rukopis je v sešitě českých komposic ze sexty (ve WS), psán tužkou na str. 1—2 odzadu. Podle časových narážek spadá do počátku roku 1919. —

Původní znění na str. 298: 2 <Akademický> Operetní ensemble akademických studentů; 4 Sahrávání dosti dobré, povázíme-li, že; 6 Návštěva byla skvělá, <— proto může tento čin> finanční; 7 dobrý. <Taková činnost> Vzdělávací činnost studentská jest jistě chvályhodná; 16 nabubřelost, <tisícový výrobek, hudební ubohost a prázdnota> šosácká vídeňská sentimentálnost a drsná hrubost; 17 *pokračuje*: Divím se, že čeští studenti, ač měli po ruce i naše české operety <bohudík, není jich mnoho>, chopili se takového škváru; 26 všechny lepší požitky; 27 brzy by se <dostalo> přiblížilo zástupu

Str. 299 *Slavnosti*. Zde otištěno po prvé. Rukopis (v archivu ZW) je na útržku papíru. Podle dobových narážek spadá do konce roku 1919. —

Původní znění na str. 299: 10 otřepané motivy,

Str. 300 *Šrámek: Léto*. Zde otištěno po prvé. Rukopis je na dvou bílých nelinkovaných lístcích vytržených z bloku, dnes uložených ve fasciklu *Způsob Jiřího tvoření*. Podle souvislostí z korespondence spadá do podzimu r. 1919, kdy vznikl jako příprava ke studiu do literárního semináře na filosofické fakultě v Praze. —

Původní znění na str. 300: 5 pozorovat je s teplým úsměvem; 6 co v nich; 6 dušich, <které jsou více méně pokaženy> uzravši; 11 písti. <Létem jest, anebo k létu nejvíce se> <Jisto jest, že autor> <snílek, básník, dítě, — muž Jenů, ve kterém autor> Proto také hrdina; 15 nechav jej ještě býti; 19/20 žena, unavená, vynikající; 24/25 Perout, rybář a nedělní feuilletonista, který ve všem hledá jen látku pro své; 27 ono první podivuhodné

Strr. 301 DENÍKY.

V tomto oddílu je kromě dosud známého *Táborového deníku* po prvé uveřejněn Wolkrův *Můj deník* z roku 1915 a deník z jeho druhého táborového pobytu v r. 1917 *Tě, které patřím*, který existuje

kromě v původním znění také v opise pořízeném Marií Horákovou, již byl věnován. Z těchto deníků byly vypuštěny pasáže povahy čistě intimní.

Str. 303 *Můj deník*. Zde otištěno po prvé. Rukopis (v archivu ZW) má 5 perem popsaných bílých nelinkovaných čtvrtek v deskách z přeložené šedohnědé lepenky. Na obalu titul a podpis: *Wolker Jiří. V. gymn.* V čele textu na str. 1 titul: *Deník*. Na str. 5 těsnopis od slova *Spatřil jsem* (zde str. 305, ř. 17) ke slovům *Divná věc!* (zde str. 306, ř. 5), na str. 6 těsnopis od slov *To je ta* (zde str. 306, ř. 33) ke slovu *Vajgl* (zde str. 307, ř. 2). —

Původní znění na str. 303: 4 v této duševní fázi; 13 <Mnoho se změ[nilo]> Vše; 15 boj o sebe.; 21/22 Ale přede mnou mám ještě mnoho.;

str. 304: 2 Odpoledne pojede máti; 18 Vstal jsem sice o desíti.; 33/34 svědčí o vysokém talentu.; 34 nedovedu a nechci;

str. 305: 9/10 poznají hned druhé.; 12 abych však patřil mezi ně!;

str. 306: 20 bezcitně. — <Jsem snad>;

str. 307: 14 za měsíc bude po mé vzpomínce ve městě.; 25 uviděl svou matku.;

str. 308: 6 Vzhledem k nim je tma; 7 sahám po bludičkách.; 9/10 šeptají rty a člověk by plakal.; 10 pláč nerovnal se; 11 to lidské nebylo vidět.;

str. 309: 5 Až letos na začátku

Str. 310 *Táborový deník*. Vznikl v r. 1916 při prvním Wolkrově pobytu ve skautském táboře ve Vorlovských lesích v okolí Lipnice u Havlíčkova Brodu. Zde otištěn podle I. vydání (Praha, Petr 1928, v edici *Radosti ze života sv. IV.*), připraveného A. B. Svojsíkem, kterému darovala Zdena Wolkrová rukopis. Rukopis je zatím nepřístupný, proto zde neuvádíme ani jeho popis ani autorovy textové změny. Ve fasciklu *Způsob Jiřího tvoření* jsou 4 lístky vytržené z linkovaného osmerkového sešitku a na nich tužkou zachyceny některé deníkové údaje v tomto znění:

29. VII. Pan prof. odjel <na> do Prahy. Odjel Borůvka. Ráno cvičení. Bylo velice pěkně. K obědu rýžová polévka a připálená kaše. Neudörfel Loskoty mléko, Böhm Kojkovičky máslo. K večeři chléb s máslem. Po večeři táborový oheň. Hra na plíženou. Druhotřídí zkušky Hoppeho.

30. VII. Ráno krásně. Ráno Lipnice nakoupit Wolker. K obědu kned-

- líky a vepřové. Odpo. hry. K večeři chléb s máslem. Do dvanácti se zpívalo u kamen.
31. VII. Ráno bylo dosti škaredě. Hoppe odjel. K obědu lívance. Odpo. Lipnice. Wolker, Suchánek nákupy. K večeru hráno o šátečky a o klobouk. K večeři brambory s máslem.
1. VIII. Pracováno horlivě na sklepě. Před cvičením navštívili nás Brchel a Stein z Bezděkova. Cvičil (Brchel) s námi. K obědu polévka a telecí. Celý den velice krásně.
2. VIII. Celý den velice krásně. Zase pracováno na sklepě. Čáslavský na Lipnici nakoupit. Po obědě jsme se s Mistrem u Bratroňova koupali. Deml, Peška, Suchánek naproti panu prof. s vozíkem do Okrouhlic. Však nepřišel. K večeři káva s chlebem. Večer táborový oheň. Hráli jsme při něm divadlo.
3. VIII. Po krásném ránu zamračený den. K obědu brambory s cibulí. Böhm, Suchánek, Deml v Okrouhlici. Ač chladno, přece cvičení. Večer přijel p. prof. K večeři bramborový salát, chléb a čaj. Po večeři táborový. Pan prof. mluvil o začátcích skautingu.
4. VIII. Celý den škaredě a déšť. Konány zkoušky druhotřídní. K obědu luka. Po obědě vycházky s p. prof. Přitom zkoušky. K večeři houby s vajíčkama. Po večeři hvězdné nebe.
5. VIII. Mízerné počasí. Wolker na Lipnici. Ráno konány prvotřídní zkoušky a řemeslné práce po celý den.
6. VIII. K ránu přšelo, ale krátce. Návštěva pan a pí Žižková. Wolker na Lipnici. K obědu 4 kuřátka na paprice a kompot. Odpoledne hrány hry. Před večeří šel Holý s p. prof. na čekanou. Po večeři (omáčka od oběda a knedlíky) černá hodinka.
7. VIII. Ráno hned o 1/28 jsme vstali a o 1/29 všichni vyrazili na celodenní výlet do Něm. Brodu za vedení p. Arnímy. Po obědě u uzenáře prohlíželi jsme město. O 6. jeli jsme do Okrouhlic vlakem a o 3/410 byli jsme v táboře.
8. VIII. Ráno bylo chladno, však brzy vysvitlo slunce. K obědu knedlíky. Po obědě jsem byl s Neudörflem na Lipnici. Oběd (lívance) rozdáván až o 1/26. Vařil Holý. Po večeři (brambory a salám s chlebem) hvězdné nebe.
9. VIII. V noci děsná zima. 2° C. Den však překrásný. Začaly se zkoušky dospělosti. (Skoky), běh, plování. K obědu bramborové knedlíky. O 6. závody ve skoku dalekém, nošení břemen a házení kamelem. Odpo. přišli <na> dva Motyčkové.
10. [VIII.] Celý den úmorné horko. Ráno odejel Srnec, Holý, Čáslavský a Masojídek domů. Deml je šel doprovodit. Wolker byl mu

naproti do Krásné Hory, kde naloženy chleby. Neudörfel se ztratilo 12 K. Družina Holého dána Wolkerovi. K večeri brambory.

11. [VIII.] Celý den pěkně. Dop. nás navštívil skaut-kadet. Potom závody ve vaření s tel. masem. Dopol. odjížděl Neudörfel. Po obědě šli jsme se koupat. K večeri mléko s chlebem. Po večeri černá hodinka. Hlídky zostřeny, ježto prý jsou v lesích cikáni.

12. VIII. Pěkný den. Před obědem hrán pašerák. K obědu noky v mléce. Po obědě koupání. K večeri ryby, raci, bramborový salát a noky od oběda. Po večeri černá hodinka. Projektován výlet do Želiv.

13 [VIII.] Ráno Wolker s Motyčkou na Lipnici. Je překrásně. K obědu buchtý. Stále pěkně. Po 3. h. vydali se Suchánek s Wolkerem na cestu.

14. [VIII.] V Želivech sešli se všichni a po prohlídce (k obědu konzervy) vydali jsme se na zpáteční cestu zanechavše Motyčku st. a Böhma, kteří měli se vydat na zkouš. cestu zase nazpět.

Str. 369 *Na poslední hlídce*. Otištěno v časopise Junák II, 1916, č. 8 (15. září), str. 113—115 a v I. vyd. Táborového deníku zařazeno jako závěrečná kapitola. Rukopis ve fasciklu Způsob Jiřího tvoření má 1 list a 1 arch nelinkovaného papíru. Je psán na str. 1, 3 a 4. Rukopis má titul *Poslední hlídka*. Od slov *Vycházky lesem* (zde str. 370, ř. 31) psáno tužkou. —

*V rukopise na str. 369: 11 <zpod hasnoucího popelu> <pokryt hustým popelem> zpod hustého popelu.; 11/12 Nad hlavou mi šuměly tiše větve <setřásajíc> a setřásaly; 12/13 krůpěje, <které melancholicky pleskaly> melancholicky pleskající; 14 jen tušiti v těch <tmách> hlubinách; 15/16 oblaka, těžká <a neprůhledná a nekonečná> a beznadějná.; 17 Seděl jsem u posledního ohně.; 18/19 Chladu <ani kapek> jsem necítil, <a> cítil jsem jen přítomnost čehosi smutného <a bolného>. — Rozloučení.; 19 *odstavec*: Přede mnou <leží> ležel tábor zahalený dosud v <mlhu> noční mlhu.; 20 Ležela přede mnou práce; 21 a potom <sídlo radosti a> radostné sídlo <veselí> junáctví.; 22/23 v jejichž <objetí> větvích ležely naše stany!; 23/24 <co> <o kolika zdrojích> Kolik zdrojů radosti našeptal mi potůček, <protékající> jenž vinul se <kol tábora.> kol spícího tábora!; 24 *odstavec*: Tak jsem k ránu dumal, sedě na poslední hlídce. Zítřej <vše padne a les zůstane zase sám> <již> touto dobou <bude tu> bude již tu pusto a les bude <šelestiti> <jen vzpomínati> šelestiti nad troskami <a zbytky.> a zbytky*

tábora.; *mezi 26 a 27*: Bylo mi smutno <a teskno, ač>, že musím pryč, a teskno <zároveň s oblaky, jež byly tak smutné a> jako oblakům, jež smutně hnaly se po nebi <jako ti, jimž údělem dán bol, »který nemá rána«>. ; 27 Jak mnoho jsem se změnil; 28–32 *není odstavec*: Vidím sebe, tesknícího nováčka, rozmrzelého namahavou prací a nezdary. <Prolétaly> Prolétají mi hlavou vzpomínky na prvé dny táborové, vzpomínky, které <vzcházely> vzcházejí zároveň s úsměvem na rtech. Jak jsem byl nezkušený a neotužilý! Má horlivost, jakmile narazila na opravdovou, tvrdou práci, <uhasínala> tehdy uhasínala.; 33 Však nutnost nás všechny hnala k dílu.;

str. 370: 1–5 *od slov* Vůdce pracoval *ke slovům* kus práce. *chybí*; 5–7 Někdy unaven nezvyklou prací vzpomínal jsem na <domov se> domov skoro se slzou v oku. Nechtělo se mi již ani pracovat, ani snášet tyto dobrovolné svízele. <A tehdy, když byl jsem v takovém pokušení, právě tehdy ještě k tomu ještě přišlo a chmuřilo se tak jako nyní.> A nebe tenkrát stále plačící mrzelo se se mnou. <A rozmrzelost má podporována ještě stá>; 8/9 Co však <mě drželo> mě tehdy drželo a <hnalo kupředu> hnalo tehdy kupředu, byla má hrdost.; 9/10 <Nebyl bych dal> Nedal jsem znáti ani jeden z pocitů, které <jsem> mnou tehdy <chvěly> prochvívaly.; 10/11 Když ostatní to snáší, já jsem to chtěl snést také <, neboť> a snášeti to dobře, neboť má povaha nesnesla <by>, abych stál někde na místě posledním.; 11/12 *odstavec*: Hrdost, jediná hrdost pomáhala mi, když neobratný stál jsem tváří v tvář <neznámým> nepoznaným mi útrapám.; 12/13 <Však brzy za[pomněl]> Tak vzpomínal jsem na své začátky.; 13/14 Cítil jsem v prsou přitom hřejivou radost. Radost ze své síly.; 15 *není odstavec*; 16 <Svítilo za> Také nade mnou; 16/17 jen vítr chvílemi setřásal ze stromů; 17/18 <Kontury> Pomalu zvedaly se známé mi kontury stromů, stanů, sklepu a kuchyně, zahalené v šedavé páry.; 19 Také ozval se nade mnou ptáček; však jen jako ze spaní, hned zase umlkl.; 22 větřík <a vzpomínal dále.>; 22 *odstavec*: Vzpomněl jsem na dny, kdy zasvitlo nám slunce; 24 Obtíže práce pomalu mizely a vše šlo lehčeji.; 25/26 Ba radost jsem již cítil, když výrobky mé nabývaly řádného tvaru.; 27/28 <Cítil jsem v sobě> Cosi nového, co probuzeno sluncem ze spánku, začalo ve mně rychle klíčit.; 28 Byla to radost ke práci, ke zdravému životu otužilých.; 29 Cítil jsem v žilách; 31–371, 5 <Když vzpomenu na ty božské vycházky lesem, který opojně voněl> <Ty> Vycházky lesem bujně vonícím, <ty> radosti prozářené sluncem, <ty> noci tichého dumání a <to> nebe, <to> ohromné

nebe, kmitající se tisíci hvězd — to všechno již mi končí a zase musím se vrátit do <toho> onoho všedního <života města> městského života.;

str. 371: *mezi 5 a 6*: Tak sedě; 6 Vzadu paseka počala již se probouzeti <a>. Slunce vystupovalo těžkými mlhami ponenáhlu nad obzor.; 7/8 tu i tam a brzy zdálo se, jako by; 9/10 Mraky <počaly bledn[out]> <počaly se> se počaly trhat a leckde ukázal se i kousek bledého azuru.; 11 V lese však pod stromy, kde já jsem seděl, bylo dosud <tma> šero.; 12 prošel táborem.; 12/13 Byl doposud netknutý.; 13 jako by měla sytiti nás ještě sto let.; 14 a stany v půlkruhu kolem náměstíčka rozestavené snily ještě o dlouhém životě.; 16 sklep dosud hrdě <tyčil se do výše> se tyčil.; 17 na stromě vlála vesele naše červenobílá vlajka.; 19—22 Usednul jsem na křeslo z břížek, na svůj výrobek, a rozhlédl se kolem, chtěje si pevně vštípnout každý rys milého tábora. Nebylo mi veselo, když jsem věděl, že všechno toto tak klidně snící bude dnes zbořeno a že zůstane tu jen <troska> již zítra jen stopa po bývalém veselém životě.; 23 A již zase vznášely se přede mnou obrazy toho veselého našeho života.; 25—26 písní a vtípem. A toho nám nescházelo! *odstavec*: Kdo také by se rmoutil? Vše v lese jest <tak> krásné a i my byli jsme jaksi čistší. *odstavec*: A hle, — to, co dříve <bylo> bývalo mi námahou, <jde> šlo hravě a lehce. <Stačí> Stačilo jen se usmát <a>.;

27 <sedě> hlídaje tu tábor, usmát se zase po dlouhé době nemohu; 27—29 Je mi toho líto, tak líto. *Finis laetitiae*.; 30—33 <Nejen> Odnesu si nejen krásné vzpomínky pro chvíle snění, také <dobrou školu života> <dobré> vzácné zkušenosti životní. <Odnesu si toho mnoho, mnoho a jen samé dobré věci. Vždyť hodlám také změnit svůj život doma. Snad neochabnu. A mnoho dobrého si vezmu s sebou.> Vždyť necháme tu ležet jen <mrtvolu> tělo, táborového ducha vezmeme s sebou. Ducha veselých písní, zdraví a práce!; 34 Les již jest vzhůru.; 35 <Jest> Krvavé —; 35/37 <Čas, abych> Jest čas k probuzení.;

Str. 372 *Té, které patřím* ... Zde otištěno po prv. Rukopis (v archivu ZW) je v nelinkovaném školním sešitě v tuhých deskách, v obalu z bílého papíru. Na přední desce je titul, podpis a nalepený obrázek zamilované dvojice. Na str. 1 titul a datum 17. VII. 1917. Na konci textu datum: *V Prostějově 9. září 1917*. Text je psán tužkou na str. 3—33.

Marie Horáková, již byl deník věnován, pořídila jeho opis (v archivu ZW), který je datován 24. I. 1918. —

Původní znění na str. 372: 16 mně probouzí v žilách; 31 s přítelem Karlem W.;

str. 373: 13 takové divné myšlenky. Jen Ona sama;

str. 374: 2 výtečně. Když jsem; 14/15 ten strach dělá t[u]; 25/26 práce, je-li podávaná jako práce; 26 podávaná <jako> dobrovolně; 28 nekřičím, ale ukáži,;

str. 375: 12 od ní lístek;

str. 376: 23/24 jejich očí. Na jejich azurné ploše; 26 nezpůsobila ona sama,;

str. 377: mezi 8 a 9 šprt: Mnoho jsem získal od; 16 Šli jsme tiše; 19 konturou staré lipnické;

str. 381: 18 trénování, celý život; 24/25 který přímo touží;

str. 382: 16 <Poněvadž> Mrzelo; 17 Vím, že kdybych;

str. 383: 1 taková tíha a na srdci; 16 jiskřily radostí a můj jen; 18 Rozdávala se večere.; 19/20 jen o troch[u];

str. 384: 5 soirée. Sešli; 9 Pili; 18 vycházívám časně zrána,;

str. 385: 4 Zikmund asi s šesti; 17/18 Jediný, který uveřejnili;

str. 386: 18 zhroutilo. Celý svůj opěrný;

str. 387: 2 která nepatří mně.;

str. 388: 6 A zrak;

str. 389: 18 tolik krásy, jako; 21 vodou, která; *mezi 23 a 24 Přírodo,* jak jsi božská!;

str. 390: 22 <Vzpomínky> Vzpomínka;

str. 395: 14 Častokrát hledím,; 19 ruka bolesti. Jest studená; 20 obrodí ve mně; 25 své velké hlavy;

str. 397: 25 rychle dal se na cestu.;

str. 398: 7 Jako otevřená jizva rdělo se slunce;

str. 400: 17 na lávku a omdlel.;

str. 401: 7 jistě valebat. ; 12 proklínána, zlořečena,;